RIJEČ roditeljima

Zagreb 1960.

25476

Palm. Dačka Gbl. višeškol.

RIJEČ roditeljima

Zagreb 1960.

Prema knjižici: Clement Pereira S.J.

Ein Wort den Eltern

hrvatski tekst priredili zagrebački bogoslovi

I m p r i m a t u r

Br.3302/1960.

Izdavač: Nadb.bog.sjemenište-Zagreb, Kaptol 29.
Umnoženo vlastitim ciklostilom u 700 primjeraka za upotrebu svećenika i bogoslova.
Odgovorni urednik: Ferdinand Vražić - Zagreb, Kaptol 29.

ZAGREB 1960.

P r e d g o v o r

U našem je pastoralnom radu najveći problem odgoj mladeži.

Olakšali smo taj rad oko odgoja mladeži izdavši dva sveska: Tko će nam reći istinu?" i "Tko će nam odgovoriti". No još se uvijek osjeća poteškoća u radu s roditeljima, jer oni prečesto ne znaju način na koji bi pristupili svome djetetu, kad je ono u svojim najkritičnijim danima razvitka. Dižu ruke! Prepuštaju taj odgoj Crkvi i školi, a Crkva i škola ne mogu dati nikada onaj odgoj, kojega daju roditelji svojoj djeci, jer roditelji imaju neposredni dodir sa svojom djecom te tako vrše na njih najjači odgojni utjecaj.

Kako dakle pomoći našim roditeljima dobro, uspješno i u strahu Božjem odgojiti svoju djecu, te tako ispuniti svoju najodgovorniju ali i najčasniju dužnost?

Evo jedan od zgodnih načina!

Priredili smo ga prema knjižici Clement Pereira, S.J. "Ein Wort den Eltern".

U nadi da će vam ova knjižica odlično poslužiti i znatno olakšati pastoralni rad s roditeljima-predajemo vam je s Božjim blagoslovom po zagovoru Nebeske Majke Marije

Z a g r e b a č k i
bogoslovi

Tražit ću duše djece vaše
iz ruku vaših.

(cfr. Eccl. 41,1o)

P r e d g o v o r

Dragi roditelji!

Ova knjižica nastala je na poticaj jednoga oca, koji mi je iza večernjeg predavanja za roditelje rekao: "Oče dajte nam, molim, što skorije pismeno ovo, što ste nam večeras rekli jednostavno i prirodno, čovječanski i kršćanski!" Najprije nisam htio, jer o odgojnim problemima postoji gotovo nepregledna literatura. No tada sam se sjetio riječi jedne majke: "Mi nemamo problema, mi imamo djecu!"

O ovoj djeci neka bude riječ u ovoj knjižici. Bog Vam ih je dragi roditelji povjerio, da ih odgojite. Bog će jednom od vas zahtjevati račun o njima. Pijo XII. potužio se jednom u govoru pred majkama: "Nikome ne pada na pamet da postane obrtnik ili tehničar, liječnik ili odvjetnik bez muke i pripreme, ali svaki dan žene se mladići i djevojke, a da nisu mislili na to, da se pripreme za tešku dužnost odgoja. Da se djetinja duša dobro oblikuje, to je teško i mučno umijeće.

Knjižica se ograničuje na odlučujuću i najtežu dob, zapravo na doba razvitka (sazrijevanja) na godine između 13 i 17. Kao duhovnik mladeži upravo sam kod ovih mladih ljudi mnogo radosti doživio. Ali i mnoge nevolje upoznao sam u molbama, pismima i razgovorima, često kroz suze. Slijedeća poglavlja dati će nešto o mladim ljudima koji su briga obitelji. Tužbe nisu loše mišljenje; mladež rado pretjeruje. No za nas ostaje

doista dosta da razmišljamo.

Ako ova knjižica pomogne roditeljima, da svoju djecu bolje razumiju, moj trud je nagrađen. Rado sam pripravan, da u odgojnim pitanjima dadem savjet očevima i majkama.

P. Clemente Pereira S.J.
22c/ Bad Godesberg, Aloisiuskolleg

O razumijevanju naše odrasle djece

Velika je čežnja mladog čovjeka da bude shvaćen. Najčešće se čuje tužba: "Moji me roditelji ne razumiju". A najveća je pohvala: "Ovaj i ova me razumiju." Mi se malo trudimo da shvatimo mladež. Mi odrasli se često ne možemo prenijeti u godine razvitka; mi si više ne možemo predočiti duševni život mladog čovjeka od 13, 15, 17 godina. Mi smo kroz velike životne brige zaboravili doba svoje mladosti.

Mladež s pravom od nas zahtijeva, da se trudimo da bismo je shvatili. Dakako da nikada ne može jedan čovjek drugoga sasvim razumjeti; to može samo Bog. Ipak, mladi ljudi su već zahvalni kad opaze istinsko nastojanje da ih razumijemo. Mi se moramo uživjeti u svijet njihovih misli, u njihove dobre i loše strane, u njihove obične i neobične teškoće. Mladež mora osjećati, da joj mi u doslovnom smislu "želimo dobro" i rado joj pomažemo; da nas njezine pogreške ne začuđuju, da vjerujemo u dobro, koje je u njima. Da bismo je razumjeli moramo je ljubiti, kako kaže Augustin: "Što se čovjeka više ljubi, to ga se više razumije!"

Ima pedagoga sa uvjerenjem: mladež se mora ljubiti, ali joj se to ne smije pokazati. Ali zašto mladež ne smije opaziti naklonost, ljubav svojih roditelja? Kada ona osjeti našu ljubav, kada vidi, da se doista trudimo, kako bi joj pomogli, u pola je već predobivena. Svakako ni razboritim roditeljima nije lako razumjeti ljude u dobi od 13-18 godina. Mnoga

majka misli: "Sa mojim sinom, sa mojom kćerkom ne da se ništa početi; tu se ne može ništa postići"! Da, teško je postupati sa mnogim mladićima i djevojkama od 13 ili 15 godina, ali ovaj zatvoreni, tvrdoglavi, bezosjećajni mladić ostaje unatoč svojih pogrešaka vaš sin. Djeca od lo, 11 godina su dobra, svježa, vedra, nemaju još nikakovih briga, nikakovih nutarnjih poteškoća, žive bezbrižno preko dana. A tada dolazi gotovo preko noći preokret: dijete je sasvim drugačije, kao da su se zatvorila vrata djetinjstva. Mladi čovjek stoji pred novim svijetom. On je sam sebi zagonetka; često je bijesan zbog toga. Nagli rast čini ga nespretnim, bespomoćnim; ne zna kuda bi sa svojim dugim rukama i nogama. Tjelesna snaga, koja izbija, budi samopouzdanje, koje se ne drži reda, a suprotstavlja se svakoj sili. On hoće nešto vrijediti, zato druge, pa i roditelje, promatra kritičkim okom. Rado iznosi svoja stvarna ili izmišljena junaštva. Sa obitelji gotovo kida vezu i traži društvo vršnjaka...

U to vrijeme u duši mladeži nastaje oluja. Pitanja i problemi prodiru na veliko u razum i čuvstvo. Nedoraslost, koja pritište, a izdaja na spolnom području tjera mlade u osamljenost. Djevojčica se veoma mijenja u svojim raspoloženjima, osjetljiva je i šutljiva. A svi rado traže krivicu za sav novi teret kod drugih: "Moji roditelji me ne razumiju!"

Dragi roditelji! Ovi nedorasli mladići i djevojke, s kojima je teško vladati, ostaju vaša djeca! U neukrotivom

14-god. Ivanu krije se dražesni 8-god. Ivica! A zajedljiva 15-god. Marija je ljupka djevojčica od lo god., koju majka tada nije mogla dosta nahvaliti pred svojim znancima.

Mladež sliči proljeću. Kao što se u proljeće bori zima, koja odlazi sa proljećem, tako se u mladosti bori dijete sa mužem ili ženom. I kao što u proljeće ulazi travanj sa svojim grozama i mušičavostima, tako dolaze u proljeće čovjekova života "godina klipana i šiparica". I kao što iza travnja slijedi zrelost ljeta, tako iza "klipana" slijedi zreo muž, a iza "šiparica" razborita žena.

Ove mladenačke godine su doba sazrijevanja, Čuvestveni život dozrijeva i postaje uskladjeniji. Misao sazrijeva, a razum se oštri na naučnim zadacima. Volja sazrijeva i da želi da bude samostalna i da rasuđuje prema ćudorednim pravilima. Karakter se učvršćuje u borbi sa probuđenim nagonom. I vjerski život sazrijeva i odlaže djetinje oblike pobožnosti.

Većina proživljava trostruku krizu, trostruku odlučujuću bitku. Probuđeni razum dolazi lako u vjersku krizu. On hoće sve sam prozreti, sam razumjeti, istražiti zadnje uzroke; ali ima vjerskih tajni, koje izmiču razumskom osvjetljenju. Ne postoji li razdor između vjere i znanosti? Zašto toliko nepravde u svijetu? Nijesu li vjerski zahtjevi nesnosna sila? Roditelji ne trebaju da ovo stanju uzmu tragično, ali ga trebaju uzeti ozbiljno; ovaj sukob s vjerom mo-

ra jedanput doći; bolje sada nego kasnije! Znanje 12-godišnjaka ne može više zadovoljiti 16-godišnjaka, molitva 17-godišnjaka mora biti drugačija od molitve 16-godišnjaka.

Probuđena volja dolazi lako u krizu propinjanja za vlastitim ugledom. Vlastita volja treba da vrijedi! Posluh postaje težak. Kućni red se čini kao suvišni pritisak. Tradicija i običaj su prazna ropotarija! Drugi, pa i roditelji, imaju premnoge pogreške! Mladi čovjek u ovoj dobi ne može se pokazati onakav kakav je. On ljubi svoje roditelje, a da im to ne prizna. Jedan mladić može svoju majku duboko uvrijediti.

Probuđeni nagonski život dolazi lako u ozbiljnu krizu. Ova spolna zrelost, koju većina danas proživljava sa 12, 13 godina, kao preranu razvijenost, čini najmučniju provalu u njihovoj mladosti. Radom žlijezda dolazi do promjena na tijelu, nastaju tako zvane primarne i sekundarne oznake. Nova tjelesna dlakavost, rastenje lojnih žlijezda, nagli porast rastenja u dužini, promjena crta lica, mutiranje kod mladića, a prva menstruacija kod djevojčica. Ovi doživljaji zadiru duboko u dušu mladog čovjeka. Što je to? Što to doživljavam? Je li to grijeh? Da li i drugi to doživljavaju?

Slučajem ili zavođenjem pripadne velik dio mladića seksualnom samozadovoljavanju i često se dugo vremena ne mogu toga osloboditi. Tako dožive na vlastitom tijelu tragediju čovjeka, koji teži prema uzvišenom i plemenitom, ali

ga uvijek vuče na dolje prema zlu sklona narav. Najbolji žele najžarče da se toga oslobode, ali to ne postižu, a to opasno slabi njihovo samopouzdanje, a koji puta ga kroz neko vrijeme sasvim priguši.

Mladež teži u svojoj zbrci, u svojoj nevolji, u svojoj neuravnoteženosti za ljudima, koji će je razumjeti. Dao Bog da je roditelji razumiju!

Kod mene se svako pismo otvara.

"A sada Vas molim da mi oprostite, ako sam Vas svojim pismom zadržao. Odgovor mi pošaljite ipak što prije poste restante, jer kod mene se svako pismo otvara; moji roditelji ne poštuju tajnu pisma".

Ovako završavaju često pisma mladih ljudi, koji traže savjet u duševnim potrebama. Naravno, ispunjavam molbu, ali bilo bi mi draže, kad bi mladi ljudi primili svoju poštu neotvorenu od roditelja. Osobito tada, kada znak odašiljača naznačuje svećenika, kada se dakle vjerojatno radi o duhovnim stvarima. Roditelji imaju pravo da nadziru pisma svoje odrasle djece. Ali u kritičnoj dobi bolje je ne pozivati se na to pravo i poštu predavati neotvorenu. "Ali ja ne znam kome on piše!" Ako ste ga dobro odgojili, on ne će vaše povjerenje zloupotrebiti. U drugom slučaju budite uvjereni: On nalazi i zaobilazne putove.

Ova dob ne traži samo razumijevanje, nego i povjerenje roditelja. Mladići i

djevojke ništa tako teško ne podnose, kao trajno nepovjerenje: "Gdje si opet bio? S kime si razgovarao? Tko ti je pisao?" Tako ta i slična pitanja zatvaraju usta: "Nisam previše razgovorljiv, a kod kuće još manje, nego drugdje. Moja je majka većinom mislila na zlo, ako ni sam sve pričao, što sam činio i gdje sam bio. To me je uvrijedilo, ali pričati?! Ne, sada tek ne!" Tako piše jedan 16-godišnjak. Zato: Povjerenje! Ne uvijek i svuda njušiti opasnosti, nikakvo uhodarenje! To bi bila propast cijeloga dotadašnjeg odgoja.

Mladež treba postepeno dozrijevati do samostalne ličnosti. Nagon za samostalnošću je prirodan i Bog ga želi. Odgoj treba biti takav, da vodi do samostalnosti. Djeca, koja ostaju nesamostalna, zadavati će kasnije velike brige svojim roditeljima. Što je sv. Ivan Krstitelj rekao o Gospodinu, to moraju i roditelji reći: "Mi moramo nastojati, da bi naša djeca porasla u samostalnosti!"

Onaj, koji dozrijeva, hoće i mora imati jedno područje, - ne samo u pismenom saobraćaju - koje samo njemu pripada. On ima pravo na to, da bude za sebe. Njegov "JA", njegov probuđeni unutarnji život, to je njegov vlastiti "prostor", u koji nikome rado ne dopušta zavirivati: goni ga, da povremeno bude sam. U tišini, u samoći dozrijeva njegova ličnost.

Ako to prilike ikako dozvoljavaju, treba da ima vlastitu sobu, pa bila to samo mala podkrovna soba. On treba vlastitu "sobicu", gdje on sebi samome dolazi. U zajedničkoj sobi treba da ima bar jedan kut za sebe. Svoju sobu, svoj kut neka uredi po vlastitom nahođenju i ukusu, makar to i nije ukus roditelja. Svaki bi trebao imati vlastiti ormar, bar nešto što se dade zaključati, gdje može čuvati svoju malu svojinu, bez potajnog straha, da će roditelji nadzirati njegovo vlasništvo, znatiželjna braća čitati njegova pisma ili zabilješke. Kada mladi čovjek počne pisati dnevnik, to je znak, da razmišlja, da si želi polagati račun o svojim doživljajima. Roditelji ne smiju prodirati u njegove lične tajne! To bi ga činilo još zatvorenijim i još plašljivijim.

Friedrich Schneider priča u svojoj knjiti "Tvoja djeca i ti" o jednoj majci, koja je u odsutnosti svoga sina, pregledavala njegovu otvorenu ladicu. Gore je otkrila jednu knjigu sa dnevnim zapisivanjem. Upravo je sa zanimanjem počela čitati, kada jurne u sobu mladić - kako se čini nešto je zaboravio - zgrabi joj knjigu iz ruke i poviče: "Majko, što to činiš?" Zatim je zatvorio ladicu, zaključao je i nestao. I dugo je potrajalo dok je opet bio postignut stari povjerljivi odnos između majke i sina.

Nije li razboritije učinila majka, koja je pisala: "Svaki čovjek ima pravo na područja, o čijem pregledavanju smije sam on odlučivati, čak pred roditeljima. Zato i kod nas vrijedi, da svoju poštu svaki sam otvara, pa i ako još ne zna čitati."

Ne smijem nikada u kino.

"Dok su moje saučenice gotovo svakog tjedna u kinu, ja ne smijem nikada sama u kino. Da li moji roditelji imaju pravo, kada mi zabranjuju svaku posjetu kina?" (Jedna 15-godišnja djevojčica)

Da odmah kažem: Držim opću zabranu kina neispravnom, a to je i jedva moguće potpuno provesti. Film je sam po sebi čudoredno indiferentan, može poučiti i zabaviti, može pogibeljno djelovati i zavesti. Dobre filmove gledati ima smisla, a loših se treba kloniti.

Pažnja naše mladeći je usmjerena snažno i neprekidno na film. Ona mora vidjeti filmske plakate, ona promatra fotografske snimke izvješene u zidnim ormarićima kina, čita u dnevnim novinama oglase i kritike, sluša druge kako razgovaraju o filmovima. Djeca i mladež posjećuju kina češće, nego što to roditelji slute.

Zbilja, većina filmova nije za mladež. Tko ovu osudu nalazi za jednostranu, toga pitam: Da li bi htio, da kod ovog filma sjedi kraj tebe tvoj sin ili tvoja kćerka? Ili bi htio da se crveniš? Erotikom prožeta atmosfera mnogih filmova djeluje ponižavajuće i zgražajuće. Mladi ljudi su osjećajni i s njima se mora pomno postupati.

U pitanju filma roditelji nesmiju biti niti suviše popustljivi niti preuskogrudni. Oni treba da svoju djecu odgoje isto tako za rijetke, kao i za prave posjete kina, to znači, da oblikuju

njihov ukus. Mladi ljudi ne smiju dopustiti, da se film pred njima jednostavno odvija i da za nekoliko trenutaka upadnu u poznatu "ravnodušnost-kino sjedalice". Oni trebaju naučiti kritički ocjenjivati kinopredstavu.

Iako roditelji nemaju vremena da svaki film prije pogledaju, ipak bi trebali kadkad ići u kino sa svojim sinom ili kćerkom, ali i iza filma temeljito raspravljati o filmu, koji su gledali. Mladi čovjek mora sam po sebi doći do zaključka: "Loše filmove ne ću gledati". Ovakvo zajedničko gledanje filmova, odgojno je mnogo vrijednije, nego općenita zabrana: "ne smiješ u kino!"

Zašto ne dobivam džeparac?

Za svaki dinar moram kod kuće prositi. Moji roditelji su u mogućnosti dati mi novca, ali ja nikada ne dobijem džeparac.

Sa porastom dobi rastu i male potrebe. Djeca moraju razumljivo u novčanim stvarima za svaku malenkost moliti roditelje. Moraju li i mladići svaki puta tražiti? Bolje bi bilo da im se tjedno stavi na raspolaganje mali džeparac, već i zbog toga da ih se ne dovede u iskušenje, da si na nepošten način pribave novac. Ovako piše jedan dječak, kome je bio uskraćen džeparac: "Ja dođem na svoj račun i bez džeparca. Što mi majka da, a da otac to ne zna; što kod kupovanja preostane; što se ubere pod naslovom "ško-

la", to mi dostaje. Ali ne bih želio da trajno budem pod pritiskom zbog ovih malih prevara".

Mladiću se diže samosvijest, ako mu se povjeri novac: on uči s njime raspolagati. Male tekuće izdatke plaćat će od svoga džeparca; članarinu za svoju grupu, pretplatu za svoj časopis, teke za školu, koje sada napadno duže traju, jer ih od svoga novca plaća. Razumljivo, naputit ćemo ga na to, da svoje male izdatke bilježi.

Džeparac bi trebao - ako to roditelji mogu - biti odmjeren tako, da mladež može nešto uštedjeti, da time razveseli svoje roditelje i braću kod obiteljskih svečanosti. Mladog čovjeka mnogo više veseli, ako poklon kupi od svoga novca, nego ako mu se za tu svrhu dade. Reći ćemo mu, da posjed džeparca obvezuje. Ako sa svojim novcem što dobro učini, osjetit će uskoro istinitost riječi, da je bolje davati nego primati. Kod svojih zabava, treba da se sjeti onih, koji trpe bijedu. Neki mudri odgojitelj zahtijevao je od svojih pitomaca, kako bi im probudio osjećaj za bijedne, da stave na stranu jednu trećinu svojih izdataka za zabavu kao pomoć za siromahe.

Ni ukojem slučaju ne smije se dati prerano ili previše džeparca! Jedan 18-godišnjak iz dobre obitelji došao je zbog pronevjere veće svote pred omladinski sud. Sudac je rekao: "Da mu nisu roditelji tako rano i tako obilno davali džeparac, mladić bi se naučio na skromnost".

Ako u obitelji vlada velika bijeda,

ako otac i majka moraju svaki dinar tri puta okrenuti prije nego što ga izdaju, tada će se mladić-ako je njegovo srce u obitelji udomaćeno - rado odreći džeparca.

Moji roditelji nisu složni.

"Moji roditelji nisu složni. Otac kaže ovako, majka drugačije. Koga da slušam?"

U jednom odgojnom časopisu opazio sam nedavno sliku djeteta sa vrlo nesretnim izrazom lica. Stajalo je između jednog čovjeka i jedne žene. Očigledno su pokušavali, da dijete povuku na svoju stranu. To je slika roditelja, koji u svojim odgojnim nastojanjima nisu složni. Odgajati ne znači amo-tamo vući, nego uzdizati, na više voditi; znači zapravo voditi dijete k Onome, od koga su ga primili; - k Bogu.

Složnost je temeljni zakon za uspješan odgoj. Otac i majka moraju se u odgoju popunjavati. Nije dobro, da otac nešto zabrani, a majka to potajno dozvoli pod uvjetom, da to otac ne smije ni u kojem slučaju doznati. Ili da otac dječaka opravdano kazni, a majka ga tada miluje (ti jadni dječače!). Ali ni obratno nesmije biti. Da majka nešto zabrani, a otac to naknadno dopusti. Uskoro će mladić iskoristiti položaj za sebe, a roditelje jednoga i drugoga izigrati. Na taj način bit će umanjen ugled jednog od roditelja. Mladi čovjek će biti prisiljen zauzeti stav; ali za-

to on nije još sposoban. Ni u kom slučaju ne smiju roditelji u prisutnosti djece prigovarati. Kod neke pogreške reći: "To je od tebe baštinio" ili "Tu se opet pokazuje cijela majka!" To je bez takta, neumjesno i može zadati težak udarac uzvišenom mišljenju o roditeljima. Onaj, koji se razvija, koji svoje roditelje i bez toga promatra kritičkim okom, naći će potvrdu za svoju pretpostavku: "Oni nisu bolji od drugih".

Zaista je kobno, pred odraslom djecom iznositi bračne nesuglasice i svađe. Ali koliko bijede ove vrste doživljava danas mladež! I u obiteljima, koje se čine skroz čestite, čuje se: "Moji se roditelji uvijek svađaju. Ja ne volim više biti kod kuće!" (Jedan 13-god.dječak).

Otac ne ide više na ispovijed.

"Ako večeras budete govorili našim roditeljima, tada, molim Vas, recite nešto o svetoj ispovijedi. Moj tata se već deset godina ne ispovijeda. K sv.Misi doduše ide, ali na ispovijed ni u kom slučaju!" (Jedan trećoškolac).

Gotovo svakog tjedna nailazim na pitanja ovog sadržaja: "Kako to da moja majka ne ide više u crkvu?" "Moj otac se više ne ispovijeda i ne pričešćuje. To me ogorčuje, jer i moja sestra već počinje tako činiti". Ako predbacim roditeljima, da više ne idu u crkvu, vele: "Hoćeš biti veći od pape".

Prije su dolazili roditelji, da sa

svećenikom govore o vjerskom životu svoje djece. Danas se djeca brinu za duše svojih roditelja!

Što sve prolazi ispred mladića i djevojaka, koje ovako pašu? Već dijete zna, da Crkva pod težak grijeh traži od svojih vjernika sudjelovanje kod nedjeljne sv.Mise, ako ne opravdaju važni razlozi. Ako se kod roditelja ne nalaze dostatni razlozi, to mladi čovjek vidi točno. Dakle mora zaključiti: "Moji roditelji žive trajno u smrtnim grijesima". S druge strane, treba da mu roditelji budu uzor, on treba i hoće u njima gledati uzor. Tu može doći do trajne napetosti u njegovu odnosu prema roditeljima.

Najprije se još brine za vjerski život roditelja. Onda ih oponaša, osobito ako iz seksualnih poteškoća dođe do vjerskog otuđivanja. Znači jednog dana će reći: "Ako roditelji ne idu u crkvu, ne moram ni ja." Tako roditelji tovare na sebe tešku odgovornost. Ne bi li morala ova misao majku, koja je postala mlaka, oca, koji je otpao, dovesti natrag u Božju Crkvu?

Moji roditelji se hoće rastaviti.

"Oče mene je strah. Sa mojim roditeljima više nije dobro. Mislim da se oni hoće rastaviti." (Jedna 14-godišnja djevojčica).

Veliku bol srcu mnogih mladih ljudi nanosi vjerski nehaj njihovih rodi-

telja. No može biti još većih tegoba. Naime, ako osjete-a oni koji sazrijevaju imaju fini osjećaj - da u zgradi braka škripi ili da je on čak u slomu. Tako pita jedna djevojčica: "Otac nas je napustio, otišao je drugoj ženi. Istisnuo nas je iz svog srca. Zašto su ljudi tako zli jedni prema drugima?"

Što se tada mora događati u srcu jedne djevojčice ili dječaka? Oboje najdražih ljudi, kojima zahvaljuju svoj život, rastaju se! A što se je sve doživljavalo prije, nego je došlo do zadnjeg koraka? Objašnjavanja, svađa, predbacivanje, šutnja i ogorčenja možda mjesecima, prije nego je izrečena rastava. Sada, kad je dijete dodjeljeno jednom od roditelja, drugi ga smije vidjeti možda jedanput u tjednu ili samo jedan dan u mjesecu. Dijete ljubi oboje, a sada će se možda opredijeliti za jednoga protiv drugoga. Moj Bože, kako roditelji rastavom opterećuju svoju djecu! A dijete sve guta u sebi: stidi se o tome govoriti sa drugima.

Djeca koja rastu, nisu neznalice ili bez razumijevanja. Danas je mladež vrlo "stvarna", ona važe, uspoređuje, sudi trijezno, sluti uzroke kao i posljedice, ako i ne uvijek tako jasno, kao što je to pitala 13-godišnja djevojčica: "Mama se prošle godine rastavila. Moj otac je imao od druge žene dijete. Mama se brzo iza toga udala za moga sadašnjega očuha. Da li je ovaj zajednički život griješan?

U jednoj godini osamdeset tisuća

djece i mladeži u Saveznoj Republici Njemačkoj izgube rastavom roditelja dom i obitelj. Iza ovih bijednih mladih ljudi stoji neizmjerno veliki Gospodin i govori svoju strašnu riječ: "Tko sablazni jednoga od ovih, bilo bi bolje, da mu se objesi mlinski kamen oko vrata i da potone u dubinu mora."

Što rastava nanosi mladom čovjeku pokazuje pismo ove djevojčice: "Roditelji nisu bili sretno oženjeni. Jednog dana kazali su mi svoju namjeru, da se rastave. Moj se svijet srušio i ja sam pala u živčanu groznicu. U jednom od malo svijetlih časova, koje sam imala, molila sam plačući roditelje, da se ne rastave. Radije sam htjela umrijeti, nego jednoga od njih izgubiti." Roditelji su se na to predomislili, a njihovo je dijete ozdravilo duševno i tjelesno.

Tko promatra život taj zna, da može biti teških, skoro nepodnošljivih tereta u braku. No, ne bi li se katolički roditelji tada trebali sjetiti dana, kada su si dali pristanak, da će cijeli život ići zajedno? Ako ne mogu živjeti kao muž i žena, onda bar kao brat i sestra u Gospodinu? Ne bi li se morali sjetiti trenutka, kada su se prvi puta nagnuli nad koljevku? Djeca moraju držati jedinstvo ženidbe!

Mog brata pretpostavljaju meni.

Mladi ljudi imaju jako razvijen smisao za pravednost, i jako teško podnose nepravdu. Zato pravednost mora biti glavno pravilo u cijelom odgoju.

Svakako, darovitije, lakše povodljivo, ljepše - "dražesno dijete" privlači čisto prirodno lakše roditeljsku naklonost na sebe. Ovoj "napasti" ne smiju roditelji popustiti, inače će povjerenje drugih biti teško pokolebano. Svako dijete ima pravo na cijelu ljubav roditelja. Sva djeca trebaju u istoj mjeri majčinsku ljubav i očinsku brigu. Oni moraju zaključiti, da roditelji hoće biti pravedni.

Onaj, koji raste, treba također da zna, da pravednost koji puta zahtijeva, da se jednom djetetu posveti više brige nego drugom. Ako je stariji, sjednite jedanput s njime skupa i razjasnite mu, da mali brat treba više brige, bolesna sestra više ljubavi, da manje nadareni oduzima više vremena majci. Dajte, da sudjeluje u vašim brigama za mlađe. To diže njegovu samosvijest.

Mlađi treba znati, da pravednost zahtijeva, da se starijem dopusti više slobode. Ali on neka to ne osjeća trajno. Mlađi neka ne nosi "po pravilu" samo odložene stvari starijega. I on bi htio imati jednom jedan novi komad, bilo što "lijepo" ili "zgodno".

Na mlade ljude strašno djeluje, ako moraju osjetiti, da su na laku ruku gur

nuti u stranu i manje zapaženi od brata ili sestre! To može za dugo izazvati teške duševne sukobe. Ima samoubojstava omladine zbog loše svjedodžbe, zbog jedne ćuške, iz straha od kazne. Ali to nisu pravi uzroci djela, nego samo poticaj. Uzroci leže dublje. A to je umišljeno ili pravo zapostavljanje, pomanjkanje razumijevanja, neljubeznost i kao posljedica-strašna osamljenost.

Psihoterapeut Dr. Kocika priča o jednoj 15-godišnjoj djevojčici, koja je iza jednog pokušaja samoubojstva bila psihoanalitički liječena. Ona nije nikad bila uvažena kod svoga oca kao prvorođena, dok je mlađa sestra bila od oboje roditelja neograničeno više cijenjena. Sve ogorčenje izlila je starija na mlađu, koja je imala više uspjeha. Misli mržnje rodile su se u njoj. Tada je doživjela svoju prvu skrivenu ljubav - i bila je razočarana. Iza toga pokušala se ubiti. Tako male neljubeznosti, male nepravednosti u najranijoj dobi mogu položiti sjeme za kasnije samoubojstvo" - završio je liječnik svoj izvještaj.

Ta ja sam samo djevojčica.

"Recite, molim Vas, roditeljima, ako gdje budete imali priliku, neka svoju djecu ne može time, da im predbacuju: "Zašto nisi dječak, mi smo si željeli dječaka". Roditelji sigurno ne znaju kako time nanose bol svojoj djeci" (Jedna 16-godišnja djevojčica)

Bolni uzdah "Ta ja sam samo djevoj

čica" može se koji puta čuti od djevojčica, jer njihovi roditelji krivo s njima postupaju.

Neko izvjesno razočaranje roditelja je razumljivo, jer su očekivali nasljednika, a došla je djevojčica. Tada ne reći: Samo djevojčica! Svako dijete je dar iz ruke Božje. Dječaci i djevojčice su pred Bogom jednaki, imaju oboje besmrtnu dušu, oboje su Kristovom krvlju otkupljeni. Svaki ima svoje dobre i loše strane. Loše treba umanjiti, dobre povećati.

Roditelji razaraju nevjerojatno mnogo u djevojčici, ako joj uvijek spominju, da je samo "djevojčica". Sasvim je krivo, dječaku nešto dopustiti, što se djevojčici samo zato zabranjuje, jer nije dječak. Isto je tako krivo, djevojčici naprtiti sav kućni posao, a dječaka poštedjeti, jer je to ženski, a ne muški posao. Tako će se u dječaku probuditi predodžba, da je on nešto bolje, nego njegova sestra. On će se uživiti u krivu i jednostranu svijest gospodstva, što će se sudbonosno ispoljiti kasnije u njegovom cijelom mišljenju o biću žene, a naročito u njegovom vlastitom braku.

"Muškarci su rođeni za muževe, ali odgojeni za neženje", rekla je jedna mudra gospođa svojim prijateljicama, kada su se potužile na nesnosne naravi svojih muževa. "Svakako imate pravo da grdite zbog slijepog egoizma vaše muževe. Ali kako postupate sa vašim sinovima? Od vaših kćeri očekujete, da iza ureda još i u kući pomognu, a vašim sinovima čistite čak i cipele. Vaše kćeri se moraju pobrinuti za svoju opremu, a vaši sinovi smiju od prvog zarađenog novca kupiti što hoće. Godinama se trudite za njih i tada se još čudite, kako muževi uopće dolaze do uvjerenja, da mi žene nismo za ništa drugo tu, nego da se brinemo za njihovu udobnost."

I mladići i djevojke trebali bi biti odgojeni za kućne poslove: djevojke za ženske, mladići za one poslove, koji zahtijevaju jaču snagu. Tako će brat u sestri naučiti da gleda pomagačicu a ne ropkinju, koja mora biti pripravna na svaki mig svoga gospodara i vladara. Inače se može dogoditi, što je pričala jedna djevojka: "Evo dolazi 16-godišnjak u kuću, baca svoju školsku torbu u ugao, sebe na krevet, ležeći skine cipele i odlučno poviče: "Marijo, donesi mi nešto da jedem!"

Brat treba da sa svojom sestrom postupa viteški, da u njoj poštuje buduću suprugu i majku. Važno je, da ih roditelji odgoje za takvo držanje i mišljenje, da na njih utječu, jer "glupom dječaku" sestre su lako "glupe guske", dok sa prijateljicama svoje sestre postupa kao savršeni udvarač prema mladim damama. Sestra treba biti bratu vedra i ljubezna pomagačica, ona treba, da mu živim primjerom objasni čast i dostojanstvo žene, - koji su u dobroj djevojci već predodređeni. Tako se nesvijesno u njemu budi poštovanje prema drugom spolu, što je važno za njegovo kasnije držanje prema vlastitoj ženi.

Uvijek me uspoređuje sa Ivanom.

"To je strašno, mogu činiti što hoću. Nikada ne dobijem pohvalu. Uvijek se kaže: "Pogledaj Ivana, on bi to sigurno mnogo bolje učinio!"

Dijete najteže oprašta svojim roditeljima stalno uspoređivanje sa ostalom braćom ili prijateljima. Jedan američki učitelj i otac obitelji objavio je nedavno iskustva iz razgovora sa 13-17 godišnjim učenicima i učenicama. Škripeći zubima tuže se 13-godišnjaci na svoje roditelje, jer im rado stavljaju kao svijetle primjere prijatelje. Neugodno je čuti, da prijateljica "iz vlastite pobude opere suđe" i da je "Miro iz susjedstva mnogo odvažniji plivač".

Što hoće roditelji sa ovim uspoređivanjima? Vjerojatno misle - na tako grubi način - podići djela svoje djece. Uspjeh je obično protivan: ne postigne polet, nego utučenost! Nema smisla! "Ja ne ću svoga brata nikad dostići!" K tome stid, ako mu se prijatelj u njegovoj prisutnosti predoči kao sjajni primjer. To odgaja lošu častoljubivost ili zavodi na bojažljivost ili povučenost.

Svaki čovjek ima svoje osobite darove i sposobnosti. I braća mogu biti sasvim različito nadarena. Mnogome ide u školi teško, ali u praktičnom području ima znatne sposobnosti, koje sada još ne može primjeniti. Mnogo manje darovito dijete trudi se više od nadarenog, tako da se kod uspoređivanja s drugim lako s njime nepravedno postupa.

Dr. Herbert Schiff izvješćuje u svojoj knjizi "Pogrješka roditelja-sudbina djece". Jedan otac je stalno postavljao svojoj mlađoj kćeri stariju kao uzor. I kod najmanjega postupka, bez vidljive veze sa sestrom rekao je: "Jelena to ne bi učinila!" Djevojka je zbog toga bila tako razdražena, da je iz čiste želje za otporom prema ocu pobjegla sa jednim mladim čovjekom, koji nije odgovarao obitelji, i za njega se na vrat na nos udala. Iza nekoliko tjedana uvidjela je, kako je loše uradila. Činilo joj se nemoguće da iskreno prizna, jer se bojala uobičajene očeve uzrečice: "Vidiš, da si samo uvijek Jelenu uzela za primjer!" Da nije prirodna sila povratak i osjećajno olakšala, završila bi pogrješka u odgoju kobnom životnom sudbinom.

Odgojno je krivo (i osim toga naivno), uvijek upućivati na svoje vlastite, "naravno" znatno bolje školske uspjehe: "Takvu svjedodžbu ne bi smio tvoj otac donijeti djedu kući" kaže mnogi otac, kad sin sa nešto smetenim licem metne pred njega godišnju svjedodžbu na potpis. Da li bi uostalom, ovim očevima bilo ugodno, kada bi sinovi jednog dana pronašli njihove svjedodžbe?

S ocem se ne može govoriti.

Mnogi očevi imaju za sve drugo više vremena, nego za vlastitu djecu. Mogu doista postojati važni zadaci, koji muževima jedva dopuštaju malo slobodnog vremena, ali prvu od svih zadaća ima muž

i otac u obitelji. Briga za obitelj dolazi ispred brige za "javni život". Katkada mogu važni poslovi oduzeti ocu pretežan dio vremena, ali to ne smije biti trajno stanje. Inače se duše djece sve više zatvaraju; sin ili kćerka će se obratiti sa svojim pitanjima i poteškoćama na druge. Blago mladom čovjeku, koji tada nađe očinskog prijatelja. Ali jao, ako upadne u ruke ljudima, koji zlorabe njegovo povjerenje. Tada krivica leži na ocu, koji se za njega premalo brinuo.

Svakako su vrijeme i snaga većine očeva zvanjem prekomjerno zauzeti. Ali otac mora svoje poslove tako urediti, da mu ostane dosta vremena za djecu. Iza jednog odgojnog predavanja rekao mi je jedan vrlo zauzet trgovac: "Ma kako me pritiskivali moji poslovi, svršetak tjedna provedem uvijek kod kuće. Tada sam tu samo za svoju obitelj. Moja djeca ne trebaju imati u prvom redu onoga, koji zarađuje novac, nego oca, koji ima za njih vremena. Obitelj dolazi ispred trgovine."

Upravo, jer se ova dob mladosti bori sa svim mogućim problemima, a mladež sama ih ne može riješiti, mora biti otac tu, da djeca mogu s njime razgovarati. I neka bude veseo, kada djeca k njemu dolaze! Tada on može postati njihov prijatelj, koji ih razumije i savjetuje, koji probleme po njihovoj pravoj vrijednosti na pravo mjesto postavlja!

Dragi Bože daj da budem kao otac.

Neki otac je sjedio na večer kod pisaćeg stola i radio. Vrata od susjedne sobe, u kojoj se njegov sin upravo sprema u krevet, samo su pritvorena. Iznenada otac začuje: "A sada, dragi Bože, molim te još da budem kao otac!" Ova molitvica prisilila je oca da se baci na koljena i potaknula da moli: "A ja te molim, Bože, daj da budem dostojan ove teške odgovornosti!"

Utjecaj oca ne može se lako procijeniti. U prvim dječjim godinama može majci pripadati glavna briga odgoja, ali kasnije otac mora dopuniti i produbiti odgoj. Otac je glava obitelji, po prirodnom redu mora je on voditi. Njegovo očinstvo je odsjev vječnog Božjeg očinstva, zato on mora i vjerski život svoje obitelji buditi i unaprijediti.

Za malo dijete otac sve zna i može, on dolazi odmah iza dragoga Boga. Većini djece je očeva slika predodžba za Božju sliku. U svome slikovitom mišljenju predstavlja dijete Nebeskog Oca, slično kao zemaljskog oca, koga dnevno vidi, čuje doživljava. Strogi otac izaziva nehotice u djetetu predodžbu strogo Boga Osvetnika, ljubezan otac sliku dobrog Boga Oca. Ova predodžba o Bogu, stečena u djetinjoj dobi, prati većinu kroz njihovu mladost, katkad kroz njihov život, i zato treba ozbiljno shvatiti zadatke i dostojanstvo oca u obitelji.

Najtrajnije djeluje otac svojim primjerom. Duboka psihologija očigledno

pokazuje, da u mladim godinama o idealu ličnosti odlučuje očeva slika. Oca se češće smatra uzorom nego majku. Što otac od svoje djece zahtijeva ili im želi; to im mora u životu primjerom pokazati, u svakom slučaju mora ozbiljno za tim težiti. Riječi uče, primjer za sobom povlači!

To vrijedi osobito u vjerskim stvarima. Kada sin ili kćerka vide kako otac - kao samo po sebi razumljivo - ispunjava svoje vjerske dužnosti, to je njima u vrijeme razvitka tiha opomena. Tko je u djetinjstvu išao u crkvu vođen za ruku od roditelja, taj će se u mladosti bez roditelja naći u crkvi. Tako je bio neki 13-godišnjak na putu sa svojim roditeljima i manjom braćom u svratištu jednog protestantskog grada. Mladić se potajno bojao, da će otac ovdje kao i kod kuće moliti s njime. Doista otac učini znak križa. Na nešto prekorno pitanje, zašto ne bi tiho molili, otac odgovori: "Kada se drugi ne stide, da uopće ne mole, ne treba ni mi da se stidimo učiniti znak križa!"

No ako otac sam ne čini što zapovijeda? "Moj otac mene stalno šalje u crkvu, ali on sam ne ide nikada!" Tada će dijete slušati, ali onda kad naraste, držati će vjeru, kao stvar za djecu. Kada otac pun strasti za nikotinom, svome sinu jednostavno zabrani pušenje, ne samo da će jedva uspjeti, nego dolazi u opasnost, da postane smiješan. Ako otac s majkom loše postupa, može u djeci nastati želja: "Samo ne postati kao otac!"

Kao primjer mora doći molitva!

Rückert je jednom kazao: "Otac treba da se svaki dan Bogu moli: "Gospodine, nauči me da dobro naučim Tvoju službu prema djetetu!" Mnogi roditelji premalo iznose pred Boga svoje brige za djecu.

Porastom starosti djece otac će promijeniti odnos: "Oče, ako ti je Bog poklonio sina, tada mu deset godina budi gospodar, slijedećih deset godina otac, a od tada prijatelj!" Blago ocu, koji stekne prijateljstvo svojih sinova i kćeri! Ono će trajati, dok Bog ne pozove oca sa ove zemlje. I još jedna važna riječ u vezi s time: Nema - uspješnog - samo vjerskog odgoja! Otac mora izazivati poštovanje u cjelini svoje osobe, mora imati i davati ljubav, buditi prijateljstvo, pravom vedrinom srca biti na čelu obitelji, ali želi biti u vjeri, u duhovnim stvarima, kao u životnom iskustvu, vrijedan autoritet svoje djece: ne "pobožnost" ili "odlučnost" ili "sposobnost" za sebe, nego cijeli muš i čovjek u očinstvu je pozvan i tako reći stavljen dnevno na kušnju. Upravo u opasnoj dobi od 13-17 godina mladići i djevojke su najkritičniji u tom pitanju - da li je otac istaknuti i potpuno razvijeni značaj? Da li je njegova riječ da-da, ne-ne, da li je on dakle u životu i mislima dosljedan? Ima li vlastitih misli, sigurnost u prosuđivanju, velikodušnost? Može li se osloniti na njegovu duhovnu osobu, njegov osjećaj i htijenje.

Bojim se očevog povratka.

Kada kod kuće nešto skrivim tada mi se prijete: "Čekaj samo dok otac dođe kući! ili Večeras se spremi na nešto! Tako se često bojim očevog povratka!"

Majka koja sve neugodno čuva do povratka njezina muža, postupa vrlo nepsihološki. Obiteljska večera ne smije postati sudnica za mladež sa majkom kao tužiteljicom. Muž, koji se umoran i iscrpljen, s posla vraća kući hoće imati mir. Umjesto toga majka ga dočeka na vratima sa tužbama o zločestom sinu ili tvrdoglavoj kćerki. Tako u ljutini kazna lako ispada oštrija, nego je zasluže na, a sa obiteljskim mirom te večeri je svršeno. Sin ili kćerka žive cijelo poslije podne u strahu od očeva povratka, te on postaje snižen na neku vrst Prügelmeister.-

Majka treba većinu "sukoba" riješiti sama, te ne smije dolaziti ocu sa svakom sitnicom. Dijete će joj to naplatiti boljim vladanjem. Mnogo uspješnije raspravlja majka tokom večeri, po mogućnosti kada su djeca otišla u krevet, sa mužem o svojim brigama. Prigodna očeva opomena više će djelovati na sina ili kćerku, koji su većinom svoje djelo već odavno okajali, nego li kazna kod povratka, između vrata i praga.

Djeca ne smiju nikada imati strah, nego povjerenje prema roditeljima, pa i ako su pogriješila. Često uzdišu mladići i djevojke: "Ja se bojim pokazati svoju svjedodžbu!" Ako je dijete slabo nadareno, ali inače marljivo, to ne predstavlja nikakvu krivicu, a time ni razlog za kaznu. Ako je ono bilo lijeno, to je iza izdavanja svjedodžbe, za ovaj puta prekasno. Treba razmisliti, što se dade učiniti, da bi slijedeća svjedodžba bila bolja. Kako daleko može ići strah pred roditeljima zbog loše svjedodžbe ili zbog neposluha, pokazuje ovaj primjer: Jednog hladnog zimskog dana bio je neki 12-godišnjak usprkos stroge roditeljske zabrane na ledu i propao. Mogao se spasiti, ali iz straha pred kaznom nije se usudio kući, nego je otpuzio u svome skroz mokrome odijelu u jedan plast sijena. Slijedećeg jutra bile su tako jake ozebline, da su mu morali obje noge odrezati.

Djeca ne smiju reći bojim se!, ona moraju uvjerljivo kazati "Veselim se očevu povratku!"

Majka me još smatra malim djetetom.

U doba razvitka mladi čovjek svijesno doživljava svoj "Ja", budi se njegova težnja da nešto vrijedi, da ga se smatra ozbiljnim, da bude velik i odrastao. On se brani protiv toga da se s njim postupa kao s malim djetetom, a svoje roditelje gleda "par distance" (na udaljenost). Sedmogodišnje dijete je još govorilo: "Moj otac zna sve!" Desetgodišnjak već umanjuje: "Otac zna mnogo!" Petnaestogodišnjak kaže hotimičnom samosviješću: "Ja znam isto toliko, koliko i otac!"

Dječak se iznenada okreće protiv

uobičajenih oblika majčinske ljubavi. Nježnosti u javnosti mrske su mú. Jedan novinski izvjestitelj upitao je nekog 15-godišnjaka, koji je bio u životnoj opasnosti na moru sa svojim drugovima, iza njegova spasenja: koji je njegov najteži doživljaj? Odgovorio je iskreno: "Kada me moja majka pred svima drugovima izljubila." Samo više ne biti mamina maza! Opomene, da pazi na zdravlje, da se toplo oblači, vrijeđaju mladog čovjeka i pobuđuju u njemu prkos.

Djevojčica je u tjelesno-duševnom razvoju ispred dječaka. Ali dok je izvan kuće smatraju doraslom, kod kuće je često još dijete. To je uzrok da se zatvara pred majkom. Lisbeth Burger odgovara preko jedne kćerke njezinoj majci, koja se potužila na kćerkinu zatvorenost: "Majko, ova zatvorenost dolazi otuda, jer smo mi za vas predugo mala glupa djeca. Kada smo mi duševno mlade žene, vi još u nama gledate djecu. Vi ne možete razjasniti, da smo mi postale odrasle, koje samostalno misle i rasuđuju, sa vlastitim interesima i pogledima".

Htjeti biti samostalan i odrastao, to je skroz zdravo i ispravno. To može biti pomoć u odgoju. Dijete se mora postepeno odijeliti od roditelja i stati na vlastite noge. Nema sumnje, da je to za majku vrlo bolan događaj. Spoznaja, da dijete postepeno prerašćuje za svaku je majku teška.

U naravi majke leži da ona želi maziti. Tako nastaje opasnost da sa sinom, osobito najmlađim ili jedincem, predugo

postupa kao sa malim dječakom, a ne opaža, da je iz Mirka postao Miro. Ne sustati u ljubavi, ali promijeniti oblik ljubavi!

Roditelji trebaju držati korak sa razvitkom djeteta i ne postupati više sa dječakom kao sa djetetom, sa mladićem kao sa dječakom. On se pak mora dakako dolično ponašati. Ako to ne čini moralo bi mu se u kojoj zgodi mirno kazati: "Čim se budeš ponašao kao mladić, ja ću s tobom dolično postupati!".

Nešto mu povjeriti, postaviti zadatak - to diže njegov osjećaj za čast. Njegova djela priznati, pa i ako se nije sve poklapalo; zanimati se za sve, što njega zanima, i žalostiti se, upravo zbog njegovih teškoća. "Ne zaboravite", opominje jedan pisac, "da teškoće mladeži treba uzeti vrlo ozbiljno. Nemojte lagano odmaknuti rukom, kada dođe k vama sa svojim brigama i mišljenjima. Saslušajte ih i nemojte reći: Pusti to! Kroz koju godinu sve će drugačije izgledati, a ti ćeš se sam sebi smijati. To može biti točno, ali za mladića, koji sada traži odgovor na svoja pitanja, a ne tek iza nekoliko godina, to nije nikakovo rješenje."

Pošto mladi čovjek u posluhu vidi ograničenje svoje ličnosti, ne smijemo biti sitničavi u zapovijedima! Ako zapovijed zaodjenemo u oblik molbe i razlog za zapovijed razjasnimo ne kao prisvojeno pravo, tada će radije poslušati. On mora znati, da se u cijelom životu mora slušati, a da je često teže ispravno za

povijedati nego slušati. Uzor Sina Božjega, koji je do svoje tridesete godine dragovoljno slušao svoje roditelje, uvjerit će mladiće i djevojke iz kršćanske roditeljske kuće.

Onaj, koji se razvija, želi da se i u vjerskim stvarima s njime više ne postupa kao sa djetetom. Stalne opomene na molitvu, na primanje sakramenata mogu izazvati odbojnost, mjesto prihvaćanja. Kod onih koji sazrijevaju mora se čekati i znati ih razumjeti.

Kao da sam otac.

Mnoga je majka morala žalosno pomisliti, kada je čitala o važnosti oca za odgoj: "Ja moram svoju djecu sama odgajati!" Mislim na majke čiji je muž poginuo u ratu ili umro, i na mnoge majke, koje je muž napustio.

Za ovu tešku zadaću one bi morale zapravo imati više vremena nego druge majke. One zapravo imaju manje vremena, jer većina od njih mora i svagdašnji kruh zarađivati. Upravo ove žene, koje u jednoj osobi moraju biti i muž i žena, (i otac i majka) nemaju vremena za svoju djecu. Što to znači, vrlo zorno opisuje prijateljica jedne takove majke: "Na večer kada otvorim radio, često moram misliti na gospođu M. Sada će ona ponoviti sa nadarenim, ali podivljalim starijim dječakom engleske glagole, tada ispitivati mlađega jedan puta jedan, dok su njezine neumorne ruke zaposlene krpanjem čarapa. Između pitanja zalutaju nje-

zine misli u kuhinju, gdje se mora unaprijed skuhati objed za slijedeći dan, a to se događa iza deset sati, kada su djeca otišla u krevet. Nedjeljno jutro pripada tjednom pranju, uz to se priprema jelo. Poslije podne pokuša, da malo nadoknadi san."

Rad majke u zvanju nepovoljno će se odraziti na školskom radu i na cijelom oblikovanju značaja njezine djece.

Uz svu pažnju i poštovanje tog, često nadčovječanskog napora ovih majki, mora se upozoriti na neke mogućnosti pogreške u odgoju.

Glavna pogreška, koju sve majke - osobito sa jednim djetetom - lako učine jest ta, da usredotoče svoju ljubav, koja je bila određena za dvoje ili za cijeli obiteljski krug, na jedno dijete: "Ta ja imam samo svoje dijete!" Posljedica će biti, da će dijete biti previše razmaženo ili će mu dojaditi nametnuta ljubav majke. Dakle: umjerenost u ljubavi! Ovu umjerenost posjeduje samo ona žena, koja se nije "istrošila" u zvanju i u brizi za dijete - koje pokušava da upozna i obuhvati" svijet i vjerski život, duhovno i duševno.

Ako je dijete dječak, treba naravno da odgovara uzornoj slici oca: majka je žalosna, kada se njezina želja ne ispunjava. Pri tome on možda ima sposobnosti na sasvim drugom području. Trajno ukazivanje: Otac je bio drugačiji, otac to ne bi nikada učinio... konačno će izazvati negodovanje protiv pokojnog oca.

Ovakvim majkama neka bude, iz velikog iskustva, četverostruki savjet: P o u z d a j s e u K r i s t a - kod Njega crpi snage i jakosti! Produbljeni vjerski život i sredstva milosti mnoge će teškoće olakšati.

Dječak treba muškog prijatelja - koji mu može i to reći, što bi mu morao kazati otac! Veseli se, ako je našao u svećeniku, mudrom i iskusnom čovjeku "svoga" očinskog prijatelja. On ne će dječaka otuđiti od majke. Dapače, on će upotpuniti odgoj!

Dječak ili djevojčica, oboje treba ju prijatelje ili prijateljice u društvu! Priušti im to drugarstvo. Ne drži ih stalno kod kuće, gdje mogu redovito biti samo s odraslima.

Kao svi zdravi mladi ljudi, čeznu i tvoji za vedrinom, veseljem. Ti nemaš pravo - uz svu opreznost rečeno - da stalnim pogledom na prošlost natovariš mu teret, za koji su njegova ramena još preslaba, da ga nose. Ne opterećuj mladića u razvitku potrebama i brigama, koje nadilaze njegovu moć shvaćanja. On nije otac, on ga ne može nadomjestiti. Ali često sam doživio, da je upravo kod udovica i osamljenih žena prijateljstvo majke i sina lijepo čudo vedrine i dubine.

Što očekujem od svoje majke.

Kakvu majku žele dječaci i djevojčice u doba razvitka? Majku, koja će ima

ti vremena za svoju djecu. Ne mogu zaboraviti dječaka, koji je u razgovoru o svemu tome iznenada zajecao: "Oče, moja majka nema nikada vremena za mene!" Samo ako je neophodno potrebno, neka majka, čiji muž još živi, zarađuje van obitelji. Majka ne smije cijeli dan stajati u trgovini i raditi, a svoju djecu, koja rastu, prepustiti sebi samima ili stranim ljudima. Prvo djeca, a onda sve ostalo!

Mladić želi da majčinsku ljubav i osjeća. Ne samo ljubav koja se očituje u brizi, nego i ljubav srca. On treba mnogo naklonosti i topline i čuvstva, inače će mladenački osjećaj zakržljati. "Ja sam kao dijete godinama žarko željela, da bi me moja majka koji puta pogledala. Mnogo sam plakala zbog oštrog pogleda svoje majke. Pri tome, znam, ona je bila puna ljubavi. Ona je samo premalo mislila, da djeci od vremena do vremena treba pokažati srdačnom gestom i ljubaznom riječi, kako ih voli" - tako piše jedna 17-godišnja djevojka. No pretjerana potreba ljubavi lako vodi do neurednoga zadovoljavanja.

Mladići bi željeli, da je majka puna povjerenja prema njima. Ona treba da ima otvoreno srce, kojemu se može doći sa svim velikim i malim potrebama. Ako ga drugi nazovu i veliki klipan - a to možda i jeste! - ona ga ipak ne smije osuditi, nego vjerovati u dobro sjeme koje se u njemu krije. Od nje on želi i s pravom traži da bude shvaćen bez mnogo riječi.

Djevojkama majka treba biti prijateljica! "Moja majka je moja najbolja prijateljica", odgovorila je neka djevojka na pitanje, da li ima prijateljicu i što osobito na njoj cijeni."Samo ona nastoji da me razumije, Od djevojaka, koje ja poznam niti jedna ne može ili ne će da istražuje besmisao u vlastitom i općem životu. "Djevojke bi htjele da im se nešto povjeri - a u slučaju neuspjeha da im se ne uskrati povjerenje.Majka bi se morala u njih uživjeti, u njihove nazore i ideale. To ne ide preko noći; to mora rasti. U svakom slučaju ne može majka jedne noći sjesti na krevet svoje kćeri i reći: "Do sada sam ti bila samo majka, a od sada ti hoću biti i prijateljica."

Majka treba dati nešto duši svoje djece. "Mi ne možemo s majkom nikakove probleme rješavati. Još nikada nismo nešto duboko zajedno proživjeli i još nikada nismo zajedno molili - doista molili!" Osjećate li potrebu koja iz ovih redaka govori?

Majčinska se briga ne smije istrošiti u materijalnome, nego najprije treba biti namijenjena duši djece. Majko, Bog ti ih je povjerio, On će ih jednog dana od tebe natrag tražiti. Majka jest i ostaje prvi dušobrižnik za svoju djecu.

Majčin uzor može biti djeci obrana i jakost u napasti. "Znate li, piše Kölping, što me je usred pokvarenosti sačuvalo? Imao sam siromašnu majku, ali majku od koje nisam ništa vidio i čuo, što nisam morao poštivati. I kada je došla

napast tada sam pomislio na moju pobožnu majku."

Sama majka mora se uvijek iznova povoditi za Majkom svih majki, za Božjom Majkom. Marijina briga i ljubav za Spasitelja neka bude majkama poticaj i primjer za brigu oko vlastite djece,koja su, braća i sestre Sina Čovječjega.

Mi kod kuće nikada ne molimo zajednički.

Današnji zvanični život sigurno mnogo doprinosi tome, da se u obiteljima malo zajednički moli. Jedno dijete ima prije podne, drugo poslije podne obuku, otac mora često rano otići, a kući dolazi umoran na večer, kada mali već spavaju. Ne bi li se ipak moglo učiniti koje dobro?

Prije svega majka bi trebala na večer moliti sa svojom djecom. Ne mnoge i duge molitve, jer je za to dijete previše nestalno. To mogu biti najprije stare, lijepe dječje molitve. Postepeno se dijete upućuje na osobnu, slobodno složenu molitvu. Majka, koja to postigne čini mnogo za vjerski život svoje djece! Da to može, mora sama znati osobno moliti, jer nitko ne može dati ono,što nema. Ova molitva u djetinjstvu ostati će još dugo u sjećanju. "Osobito smo srdačno molili, kada je majka kod večernje molitve izmišljala, dakle osim čvrsto utvrđenih molitava sama pronalazila molitve, prošnje i zahvale i uključila u zajedničku molitvu događaje dana,naše

male i velike želje i naše potrebe i brige" - tako priča jedan glasoviti čovjek u svojim uspomenama. A jedan drugi je pred svoju smrt rekao: "Zahvaljujem majci, da je svako veče našla vremena, da samnom iz dubine srca moli!"

No kako je sa dječacima i djevojčicama u doba razvitka? Mnogi će roditelji žalosno iskusiti, da se njihova djeca počinju opirati ne samo protiv zajedničke molitve, nego uopće protiv vjere, vjerskih načela, vječnog poretka. No nije to razlog za uzrujavanje! Radi se o prilično općenitoj pojavi u razvitku.

Mladić doživljava u čitavom svom biću, pa dakle i u svojem vjerovanju, preokret. Vrijeme vjerskog ushićenja, oduševljeni vjerski interes zamjenjen je kroz jedno vrijeme - često nabujalim - vjerskim otuđenjem. Vjerski žar sustaje, molitva se zanemaruje, primanje sakramenata postaje rijetko, nastupaju prve vjerske nejasnoće i sumnje. Vjerski život se mijenja, od dječjeg prihvaćanja nastaje svijesno shvaćanje. Sada vrijedi Goetheova riječ koja opominje: "Što si od svojih otaca naslijedio, zasluži to, da bi to posjedovao!"

Sumnje, koje su se pojavile moraju biti svladane, prividne ili prave poteškoće riješene. Nekome pomaže, ako dozna, da ne nosi on sam svoj teret, ovu neizvjesnost i da na svako pitanje ima jasan, siguran, iskušan odgovor. Mladi čovjek mora znati doživjeti, da vjerovati ne znači "sve razumjeti", da se opstojnost Božja ne može matematički izračunati, da ima vjerskih tajni, koje moramo prihvatiti samo iz poslušnosti prema Bogu, koji je te tajne objavio.

Ako se vjersko tumačenje u ovim godinama propusti, to može kasnije postati opasno. Nestajanje dječjih vjerskih oblika može cijelo vjerovanje staviti u pogibao. Za mnoge roditelje će biti utjeha, ako doznaju, da iza ovog razdoblja slijedi opet izgradnja u vjerskom životu i da 18-godišnjaci ili 2o-godišnjaci opet dolaze do vlastitog vjerskog razumijevanja.

Nekoliko malih uputa za postupanje u vjerskim stvarima, sa onim, koji se razvijaju.

Nikakvi pritisak - nikada ne reći: "Moraš ovo ili ono učiniti!" To pojačava odbojnost u držanju. Mladi čovjek osjeća odbojnost protiv svega, što izgleda kao pritisak. Pritiskom se postiže samo to, da dječak ispunjava čisto vanjske vjerske čine, a u srcu vjera postaje još više tuđa. U svakom slučaju vrijedi pravilo: "Što više, to bolje!" jer dolazi do "vjerske prezasićenosti" i "duhovnog poremećaja". Sve, što se čini dragovoljno, čini se od srca i isključuje mnogo vidljivo ili nevidljivo opiranje. Najbolja je "sila" još uvijek uzor religioznih roditelja, kojoj se nitko ne može oteti.

Poštivati duševni stid, osobito dječaka! U svoje vjersko područje najradije nikome ne bi htio dati uvid, pa ni vlastitim roditeljima. Ni jedan pravi dječak u doba razvitka neće biti "pobožan" i srami se ako ga jedna dobra te

ta pohvali zbog njegove pobožnosti. U javnosti uopće neće pokazivati svoje mišljenje o vjeri. To nije strah od ljudi, nego duševna stidljivost.

Zgodimice pristaje dobra riječ o molitvi, o primanju sakramenata, ali ne time trajno puniti uši mladome čovjeku.

Iskustvo dušobrižništva kaže: Gdje roditelji doista žive u kršćanstvu, gdje je vjera nešto više (naime nešto drugo nego običaj), tu se ne treba bojati za vjerski razvitak i učvršćenje kćeri i sinova u vjeri.

Bez njihovog blagoslova ne idem nikada u krevet.

U jednoj kršćanskoj obitelji dolaze iza večere mali, da kažu laku noć, 8-godišnjak i 6-godišnjak. Prvo idu majci. Ona se prigne nad njih i čini im križ na čelu - majka blagosliva svoju djecu. Tada se dignu oba mališana i učine majci križ na čelu-djeca blagoslivaju svoju majku. Pošto su se oprostili od majke, opetuje se isto kod oca.

U Crkvi ne postoji samo svećenički, nego i roditeljski blagoslov. Nažalost roditelji ga rijetko upotrebljavaju. Mladi roditelji bi trebali od početka uvesti u svoje obitelji ovaj lijepi običaj. Dijete će se na blagoslov naučiti i naskoro neće više zaspati prije, no što primi roditeljski blagoslov. To je stvarno nešto više, nego samo poljubac za laku noć sa riječima: "Spavaj dobro, dijete!" Sigurno može uz blagoslov slijediti i poljubac majke.

Stariji očekuju obzir prema njihovoj duševnoj osjetljivosti. Oni ne će da ih se poljubi u prisutnosti drugih. Tako kod njih neka bude i blagoslov ograničen na tajnost spavaće sobe. Lijepi običaj ne da se kod starije djece nenadano uvesti, za to je prevelika njihova duševna stidljivost. Ali kod jedne ili druge osobite prigode može se dati roditeljski blagoslov.

Na kraju svakog vjerskog tjedna, svakih duhovnih vježbi običajem reći dječacima: "Svako veče ustanem pod križ, jedan časak pomislim na sve moje poznate dječake i blagoslovim ih. Svaki od vas neka zna, da u buduće ne će proći niti jedno večer, u koje ne će primiti blagoslov jednog svećenika. Tada često kasnije stoji u pismima dječaka: "Svijest, da me svako veče iz daljine blagosivate, napunja me veseljem i daje mi snage."

DARUJTE SVOJOJ DJECI ČESTO MILOST RODITELJSKOG BLAGOSLOVA

Ja još imam svoju krsnu svijeću.

Jedne nedjelje poslije podne moje prve godine kapelanstva smio sam obaviti moje prvo krštenje. Tada sam sjedio sa cijelom obitelji novokrštenika za svečanim, iako u ratnoj skromnosti, postavljenim stolom. Na jednom stolu u uglu pod

križem stajala je krsna svijeća, koju je otac još jednom zapalio. Tokom razgovora rekao mi je 16-godišnji sin: "I ja još imam svoju krsnu svijeću, smijem li vam je jednom pokazati?"

Pošli smo u dječakovu sobu. U jednom kutu, nasuprot vratiju visio je fini križ, koji su mu poklonili roditelji za Prvu sv.Pričest. Lijevo od toga bilo je u jednoj zidnoj vazi nekoliko cvijetova, koje je sestra običavala obnavljati. Desno pod križem držao je jedan kovani željezni stalak jednostavnu debelu svijeću. "Ranije sam se uvijek u krevetu molio, i često sam pri tome zaspao. Sada zapalim navečer svijeću, ugasim svjetlo i stanem pod križ. Na ovu misao naveo nas je naš kapelan, kada smo jednom govorili o molitvi. Otkada ovako činim mogu bolje moliti".

Na polici za knjige stajala je u jednom malom stalku krsna svijeća. "Ovu je majka sačuvala iza krštenja do večeri uoči moje Prve sv.Pričesti. Od tada trebao sam ju sam čuvati. Moja majka misli da ona treba da gori na dan moga vjenčanja, ili da bude moja svijeća kod Prve sv.Mise. Možda će ona goriti i kod moga odra". Iznad toga su stajale uokvirene riječi, koje svećenik izgovara kod predavanja krsne svijeće. "Primi goruće svijetlo! Sačuvaj bez ljage svoje krštenje! Slijedi Božje zapovijedi! A kad Gospodin dođe na svadbu, tada mu možeš pohitati sa svim svecima u nebeskom kraljevstvu u susret."

Ova svijeća, koja od krsne svijeće

postaje životna svijeća, sjeća mladog čovjeka na najvažnije dane njegova života. I on treba da zna, što znači goruća svijeća. On je sam sada rasvijetljen Duhom Svetim, kojega je u krštenju primio i prema Kristovim riječima treba "da pusti da njegovo svjetlo svijetli pred ljudima, da bi vidjeli njegova dobra djela." Iznad kreveta visila je uspomena na Prvu sv.Pričest. "Za mene je dan, na koji me sjeća ova slika, bio doista najljepši dan moga života. Ja sam zahvalan svojim roditeljima, da su mi priredili tako lijepi dan moje Prve sv.Pričesti".

Sportska diploma, Bamberški jahač, plastika arkanđela Mihaela, njegovog imenjaka, različite snimke sa putovanja i nekoliko krajolika upotpunjavali su namještaj njegove sobe. Osjećao sam da ovdje stanuje mladi kršćanin dobre ćudi. Pošto je okolina danas osobito u velikom gradu gotovo sasvim nekršćanska, a s druge strane "sredina" sa svojom lakom prihvatljivošću i uzbudljivošću jako djeluje na onoga, koji se razvija, vrlo je važno, da se roditeljska kuća doista poklapa sa ljudima, koji ovdje stanuju; s njihovom vjerom, njihovim mišljenjem i njihovom naobrazbom. Pri tom se ne radi toliko o raskoši i savremenosti, koliko o doista vlastitim osobnim stvarima - a što može i treba da bude istaknuto tako osobno kao vjera i njezina vidljiva svjedočanstva?

O danu Prve sv.Pričesti pričala je majka: "Od naše šestero djece četvero su već išli na Prvu sv.Pričest. Kod nas taj dan nije niti dan oblačenja niti dan

sastanka cijele rodbine niti dan jela i pića. To je dan posvećen djetetu i obitelji. Pozvani su samo djed i baka i kumovi djeteta. Ujutro svi primimo Svetu Pričest. Tada priređujemo djetetu lijepu kućnu svečanost, ali u središtu stoji Krist, kojega je danas po prvi puta primio u malo srce jedan član obitelji. Bučne svečanosti odvratile bi dijete od značaja toga dana. Dva ili tri tjedna kasnije pozivamo rođake ili poznate na malu svečanost."

Bijela nedjelja ne smije nikada biti oskvrnjena i ponižena na "crnu nedjelju". Ona treba ostati za dijete doista najljepši dan djetinjstva.

Ne mogu se sabrati.

Tako se danas tuže mnoga djeca i mladež. Rastresenost i poteškoća, da se saberu, očituje se u školskoj nastavi, u svršavanju domaćih zadaća i u svakidašnjem životu.

Upravo mladi čovjek je "dijete svoga vremena". A naše je vrijeme puno trke. Ljudi su stalno u uzrojanosti. Jure od jednoga utiska k drugome. Tehnika, saobraćaj, šport, film, televizija zaokuplja njegov duh. Radio je u nekim obiteljima gotovo bez prekida ukopčan i mnogi uz glazbu radija svršavaju svoje školske zadaće, a za sabranost treba tišina.

K tomu dolazi duhovna hrana mnogih: športske novine, ilustrirani časopisi, serije slika, Comic books. Svuda samo

gutljaj; od svega nešto; kod ničega se ne može duže zadržati, nema više dokolice - jedva se još i zna, što je prava dokolica. Mir i dokolica su preduvjeti za svaku pravu sabranost. I brzi tjelesni rast u godinama razvitka donosi mnogo nemira i pojačava poteškoće u sabranosti. Mladi čovjek trpi sam najjače radi toga.

Često uzrok leži u obitelji, koja ne pruža pravo utočište. Gdje nemir i nezadovoljstvo vladaju, gdje trajno vlada roditeljski razdor, tu se djeca ne mogu skladno razvijati. Tako piše jedan otac: "Mnoge nevolje doživljavaju ova djeca - a ipak, drugi dan treba da su svježa i sposobna da shvaćaju. Mnogi bi učenik u nižim i srednjim razredima bolje učio i školske zadaće bolje sastavljao, kada ne bi morao podnijeti tolike tihe boli."

Kako možemo pomoći da se svladaju teškoće u sabranosti? Zapovijedanjem ili čak vikanjem ništa se ne pomaže. Sabranost se ne može niti zapovijedati niti postići po metodi one: "Od sutra sam sabran". Moram ukloniti zapreke, moram odstraniti ono, što budi neraspoloženje. Mladi čovjek mora uživati u svom poslu. On treba imati svoj predmet - posao, koji ga sasvim okuplja - koji istodobno izaziva njegovu ljubav prema tom predmetu. Tada će se postepeno pojaviti sabranost i na drugim područjima.

Pomozite mu, da si sastavi dnevni red i da ga održava! Ne smije svakih pola sata mijenjati svoj posao i tako

patnju samo povećati. Kada rješava svoje školske zadaće treba imati određeno mjesto, gdje može raditi nesmetano i od majke i od mlađe braće. Radio mora u to vrijeme šutjeti. Upravo mladi čovjek mora naučiti, da je tišina, vanjska i nutarnja, danas više nego ikada blago, koje treba brižno čuvati.

Pošto duša u tijelu djeluje odlučno na tijelo, vrlo je važno, da je u dušev nim stvarima sve u redu, "u miru". Potreban je dakako i razmjeran san, dovoljan odmor i pravilna ishrana.

Moram ostati u gimnaziji.

Iz godine u godinu provlači se Drago iz jednog razreda gimnazije u drugi. Premda se trudi, nikada nema pravog uspjeha - a tako ni veselja. Jedva ima vremena za igru i šport, jer je gotovo sve vrijeme ispunjeno instrukcijama. Pošto izostaje svaki pravi uspjeh, postepeno gubi samopouzdanje i samosvijest. Završetak razreda svake godine postiže samo sa najvećim naporom. Ali roditelji zahtijevaju da ostane na višoj školi.

Zašto to roditelji često uporno traže? Tu je prvo želja iz krivo shvaćene roditeljske ljubavi: "Neka mome dječaku jednom bude bolje!" On treba u više zvanje; samo ne posao kod kojega se ruke prljaju. Kod drugih je uvjerenje: "Viša škola je jedino sigurno, što možemo dati našem djetetu za život"!

Pretjerani zahtjev, koji traži malu

ili veliku maturu, za zvanje, za koje bi bila sasvim dovoljna pučka škola, navodi mnoge roditelje na to, da svoju djecu bezuvjetno šalju na više škole. Tomu često dolazi još krivi obiteljski ponos ("Što će reći rođaci"?) ili razumljiva želja akademski obrazovanog oca, da u sinu vidi svoga nasljednika.

Kada se roditelji iza temeljitog osvjedočenja i savjetovanja sa profesorom uvjere da je nadarenost njihova djeteta ispod prosjeka, da djetetu uprkos truda ne uspijeva da redovito položi ispite, tada je bolje da ne sile dijete. Dijete je možda više nadareno za praktično zvanje; dakle ne mučiti ga pripremama na akademsko zvanje, koje dijete ne voli, dok mu obrtničko zvanje može donijeti ispunjenje životne sreće. Ručni rad ne sramoti, a obrt još i danas zlata vrijedi. Jedan prijatelj velikog filozofa Teodora Hoecker-a, pričao je jednom o pravom veselju oca, kada mu je jedan od njegovih sinova pisao, da je položio svoj majstorski ispit kao stolar: "Teodor Hoecker bio je slobodan od malograđanskih predrasuda i nije bio naivno častohlepan, da iz svojih sinova učini filozofe."

Neka bude pravilo: Bolje zaključenu pučkoškolsku ili srednjoškolsku naobrazbu, nego četiri godine više škole, koje ne pružaju nikakav završetak. Ako se unaprijed utvrdi, da mladi čovjek nije nadaren da studira, tada je bolje dobro završeno obrazovanje u realnoj školi, nego šest godina na gimnaziji.

Za učenike više škole vrijedi: Ne

smije se od njih previše zahtijevati! Ne treba da bezuvjetno budu uzorni učenici! Svjedodžbe i ocjene imaju samo uvjetnu vrijednost! "Radim kao konj, ali u matematici ne mogu nikada postići više od dovoljan. Ali mome ocu to nije dostatno. Ne znam više što da učinim. Odustat ću". Ovakvi i slični uzdasi nisu rijetki.

Svaki je čovjek primio od Boga darove: Bog samo traži da svaki sa ovim svojim darovima radi. Katkad je malena nadarenost sa mnogo marljivosti vrijednija, nego velika nadarenost, koja zavodi nalijenost. Ali ne zaboravite ipak i važnost ljubavi ili naklonosti, ali samo one, koja se postepeno obrazuje, za jednu određenu vrstu zvanja!

Sramota je biti svećenik.

"Kod nas kod kuće se na vjeru ne polaže previše važnosti. Ja još i danas, kao i prije, čujem protiv Crkve iste riječi, na pr. da je sramota biti svećenik. Već sam pomislio da to budem, ali pošto to uvijek opet čujem, ne mogu." (Jedan 17-godišnji mladić).

Mnogo se zadnjih godina pisalo o uzrocima nestašice svećeničkog podmladka. Kao razlozi navode se: rat, vrijeme sa svojom trkom, tehnika, neduhovnost, erotika i strah pred čvrstom stegom.

No najdublji je razlog što su roditelji zatajili, te mlakost vjerskog duha u obiteljima. I katoličke obitelji su zaražene svjetovnim duhom vremena. Posve

ćeno tlo, na kojem rastu svećenička zvanja-kršćanske obitelji, sa kršćanskim jedinstvom i odlučnim kršćanskim životom, kao da se suše. Već Pijo XI. oplakivao je u svoje vrijeme bolno nestajanje vjerskog duha u obiteljima. Svećeničko zvanje sina ne osjeća se, kao prije, za čast i zadaću, nego često za neku vrstu "obiteljske nesreće" i sa svim sredstvima se suzbija. To stavlja u pogibao zvanje, savjest i vječni spas mladih duša, koje bi ipak morale biti roditeljima dragocjene.

Ne bi li se katolički roditelji trebali veseliti, ako Bog odabere jednog od njihovih sinova za suradnika? Nešto je veliko imati sina kod oltara. Majke za to mole, očevi doprinose žrtve-danas kao i prije. Sigurno, za kojeg oca može biti razočaranje, ako sin ne će da bude nasljednik u njegovom zvanju ili njegovoj trgovini, nego svećenik. No misao, da Gospodin njegovo dijete zove, olakšat će žrtvu. Za svaki izbor zvanja vrijedi pravilo: zadnju odluku ima svaki sam da donese. Roditelji imaju pravo, da zvanje savjesno ispituju, oni smiju upozoriti na teškoće zvanja, ali odluku moraju prepustiti djetetu.

Kod svećeničkog zvanja moraju se roditelji čuvati dviju pogrešaka. Nijedan otac i nijedna majka nema pravo sina, - pa bio on i jedini - udaljiti od svećeništva. Tim bi natovarili na sebe tešku odgovornost. "Tko zna, nije li jedan od izabranika za nebo, koji je još izgubljen među kršćanskim pukom ili u koliko luta po poganskim krajevima, po

Božjoj nakani vezan za riječ i službu jednog od vaših sinova?" (Pijo XII.).

Isto je tako krivo, nagovarati sina na svećeništvo: "Onaj, koji bi prisnuo od nerazboritih roditelja, trebao da izabere onaj stalež zbog vremenitih i zemaljskih koristi, kako se u prošlosti često događalo, taj nije stvoren za svećenika." (Pijo XI.) Ova opasnost je danas postala rijetka. Postoji jedna druga opasnost. Dječaci sa sela, koji se odgajaju u dječačkom sjemeništu, kod roditelja, rođaka i poznatih vrijede često već kao župnik u malom obliku. Onoga, koji sada uvidi da nije pozvan za svećeništvo, drži se gotovo za otpadnika. Bogu hvala, ako ima hrabrosti da učini jedini ispravni korak, da napusti sjemenište, bolje da sada ode, nego da postane svećenik bez pravog zvanja. Prije reda subđakonata svakom je slobodan istup!

Riječ majkama. Mnoge su majke u doslovnom smislu riječi sebi izmolile sina-svećenika. Kada je nosila dijete pod srcem mnogo je molila: "Gospodine Bože, ako je dječak, uzmi ga u svoju službu!" Kasnije ga doduše nisu nikad nagovarale, ali su sigurno podvostručile molitvu za njega. Sin, koji svećeničko zvanje zahvaljuje majci, ne će je nikada zaboraviti u svojoj molitvi kod oltara.

Kod jednog tjedna za djevojke pričao mi je župnik o prokletstvu, koje, kako se čini leži na njegovoj župi, jer je u prošlom stoljeću jedan prethodnik

otpao i oženio se. Otada nije iz župe izašao niti jedan svećenik. To sam na jednom predavanju pričao djevojkama. Kasnije sam slučajno čuo, da su preduzele, da u buduće svaki sat grupe završe jednom "Zdravo Marijom" s nakanom, da Bog jednoj od njih udijeli milost da bude majka svećenika.

Ćuška me nije obratila.

Ćuškama ne ćemo mlade ljude niti odgojiti niti navesti na drugo mišljenje. Ako oni u buduće šute, tada to nije zato, jer smo ih uvjerili, nego zato, jer sada više ne kažu otvoreno svoje mišljenje. Ćuške su većinom znak nesvladavanja odgojitelja. Isprika: "Meni se tako lako oklizne ruka" samo to dokazuje. Roditelji i ne vode računa, da ćuškanje kao i svaki udarac po glavi ili po licu može imati najlošije posljedice. Udarac po glavi nije odgojno sredstvo, on je zlostavljanje.

Doista veliki odgojitelji načelno su odbili svako udaranje. "Tjelesne kazne, kojegod vrste one bile: klečanje u prisilnom, bolnom položaju, ćuške i slične kazne, najstrože su isključene, ne samo jer ih zakon zabranjuje, nego jer djecu dražé, a odgojitelja ponizuju," kaže Don Bosko, sigurno najveći odgojitelj 19-og stoljeća: "Otac ili pedagog, koji mnogo tuče, odgajat će samovoljne i svadljive karaktere, možda čak grubijane." Grubi ljudi su po pravilu u mladosti previše dobivali batina. Tjelesne kazne u zemljama kao Francuskoj i

USA ne smatraju se kao zakonito odgojno sredstvo. U jednom od najtežih područja odgoja, u području brižnog odgoja, kazna batinama doživjela je potpuni neuspjeh.

Udaranje se ne smije zagovarati za to, jer je kroz stoljeća bilo primjenjivano. Nije sve dobro, što je staro, a nije sve loše, jer je novo. Zaista ne! Katolički odgojitelji u obranu udaranja pozivaju se na mjesta iz Starog Zavjeta, kao: "Tko svoje dijete ljubi kažnjava ga" ili "Tko štedi šibu, mrzi svoje dijete". Da li su doista "potvrđene mudre izreke", kako stoji u jednoj tek nedavno izašloj odgojnoj knjizi? Ove upute, koje su bile date za naravni djelokrug u Starom Zavjetu, ne vežu više nas, koji živimo u Novom Zavjetu otada već 2ooo godina. Krist je htio, da Boga smatramo dobrim ocem, a ne Boga straha i osvete. Uzor svakom odgojitelju mora biti Božanski Prijatelj djece, sa svojim zahtjevom: "Pustite djecu da dolaze k Meni, jer je njihovo kraljevstvo nebesko!" Mi možemo prestaviti Isusa, kako bičem protjeruje oskvrnitelje hrama, ali ne, kako ćuška djecu.

Friedrich Schneider dokazuje u svome "Katoličkom obiteljskom odgoju", kako je zahtjev za primjenu kazne batinama, da kazna bude pravedna i umjerena, nikada u afektu učinjena, da su tjelesne štete isključene te da se djecu ne bi smjelo tući zbog nervoze, uistinu nerealan ("Što zahtjevate neizvedivo je, ali ne ustezanje od svake kazne batina!"). Jedan četvrtoškolac je mislio: "Ne razumijem, da mnogi roditelji kod jedne 'jedinice'

odmah djecu istuku. Radi toga se gubi veselje za učenje. Kada se osim toga zna, da će kod svake loše radnje biti batina, kazna više ne zadaje strah, jer se prečesto primjenjuje."

Sigurno, u odgoju su potrebne i kazne. No u svakom slučaju moraju biti primjerene krivici. Prvi cilj kazne nije ispaštanje, nego popravak. Nikada se ne smije kazniti za pogrešku, u kojoj nema krivice! Tko je iz nepažnje prevrnuo kristalnu vazu, ne zaslužuje zbog toga nikakvu kaznu. Ako je moguće kaznu prilagoditi prestupku, ako se dječak unatoč zabrane igra sa vazom i razbije je, ne smije ga se kazniti batinama, nego će štetu nadoknaditi od svoga džeparca.

O ovakvoj kazni, prilagođenoj prestupku donosi Dr. Kunkel u svome "Familien - Brevier" u nekoliko primjera:

Ako je tvoje dijete lijeno, zaposli ga! Voli li slatkiše, nametni mu žrtvu odricanja! - Dolazi li prekasno iz igre sa drugovima, ne pusti ga jedno poslije podne na ulicu! - Ponaša li se nepristojno sa susjedima, pošalji ga tamo, da moli za oproštenje! - Ako je neuredan u pisanju, daj mu jednu stranicu krasopisa. Brblja li ili se smije u crkvi, pošalji ga četvrt sata na tihu molitvu pred svetohraništem! - Baca li kruh, pošalji ga s komadom kruha k najsiromašnijima župe! - Ako je nemilosrdan, daj mu da prepiše iz Biblije primjere Kristove blagosti.

Svaka kazna mora služiti osvješće-

nju i popravku. Jedan žalostan pogled majke može više pogoditi i bolje ispraviti, nego ćupka. Dječaka, koji trajno protuslovi ili se neuglađeno ponaša, može majka mirno jedno vrijeme prezirati. To on u svojoj potrebi za ljubavlju ne će moći dugo podnašati, uskoro će doći k majci.

Pravilo mora čvrsto vrijediti: iza svake kazne prestup je riješen i zaboravljen, o tome se više ne će govoriti, pa ni kasnije - kao tobožnja opomena i uspomena - ako se opet što dogodi. Onoga, koji je u razvitku ogorčuje i oduzima mu svu srčanost, ako ga se uvijek iznova potsjeća na ranije pogreške, koje je već davno okajao.

Udarila me pred mojim prijateljem.

"Priznajem, da sam za moje pustolovine zaslužio kaznu. No majka me još udarila pred mojim prijateljem, Tada sam lupio vratima i pobjegao. To ne mogu dulje podnijeti!" (Jedan 15-godišnjak).

Može se reći da majčina ruka, koja kažnjava, nikada ne obeščašćuje, ali to za dječaka, koji je povrijeđen u svome osjećaju časti, nije utjeha.

Djevojčice, a gotovo još više dječaci imaju u doba sazrijevanja vrlo fino izražen osjećaj za čast. Čak je najveći klipan, tada vrlo osjetljiv, i ništa ga tako duboko ne ranjava, kao kazna u prisutnosti mlađe braće, prijatelja ili kućne posluge. Sonja Kawalewsky priča u svojim mladenačkim uspomenama kako je 12-godišnju djevojčicu otac u prisutnosti sluge poslao u kut. "Imala sam" tako ona opisuje svoje duševno stanje "osjećaj najgorče uvrede i nemoćne srdžbe, što mi je stegnulo grlo i prijetilo, da će me ugušiti." Već malo djete osjeća, da svaka tjelesna kazna posramljuje. "Udara se životinje, ali ne ljude" rekao mi je neki 12-godišnji sin jednog sveučilišnog profesora. Nije li dječak nešto vrlo ispravno naslutio? Kazna u prisutnosti trećega diže sramotu do prigušenog bijesa.

Svakog oca, svaku majku mora zabrinuti, da mladići kod igre podnose zadobivene boli, a da ni ne trenu okom, ali da se protiv udarca strastveno opiru. Dakle, štedjeti dječji osjećaj za čast i ni u kom slučaju u prisutnosti drugih kažnjavati. Da li je pedagoški ispravno tražiti, da se kažnjeni zahvali za kaznu kod svoga odgojitelja, to neka odluči čitalac sam. Ovaj "NE" ne bi mu trebao biti težak. Jedan otac brojne obitelji izjavio mi je: "Ja uvijek pitam: Jesi li zaslužio kaznu, uviđaš li da ona mora biti? Opazim li da, da ne zvuči uvjerljivo, moram sa sinom ili kćerkom dalje raspravljati - i često tada više nije bila potrebna kazna. Sada, kada su četvero od moje djece veliki, smijem suditi, da su razgovor, ispitivanje i kadkad blagost bar prema djeci u dobra razvitka bili ispravni. To je malenkost, na što sam ponosan, da se kod nas danomice pokazuju uspješnim povjerenje i humor između roditelja i potomstva: povremeni

prasak tada malo škodi."

Jedan izabrani odgojitelj, otac St.von Dunin Borkowski S.J. piše:"Javno izvršene kazne nose uvijek znak ruglа. Tako savršena odgojna umjetnost nema uha za nju. Već zato ne, jer ona vrijeđa osjećaj za čast, ono nježno tkanje, koje samo neodgovorni neuglađeni u odgoju ne trebaju štedjeti."

Za kaznu ne smijem u organizaciju.

15-godišnji Alfred surađivao je marljivo u svojoj organizaciji. Veselim licem dolazi kući svake večeri i priča, što je opet "bilo". Pošto roditelji znaju, kako će ga zabranom pogoditi, kažu zgodimice: "Za kaznu ne smiješ sutra navečer u grupu".

Je li to pedagoški ispravno? Što hoće jedna katolička organizacije za mladež i što ona znači za razvoj mladića? Mladić, koji sazrijeva, preraste krug svoje obitelji i traži vezu sa zajednicama izvan obitelji. Čovjek je socijalno biće, koji treba zajednicu za potpuni razvitak.

Jedna dobro vođena mladenačka organizacija može biti vrlo važan suodgojitelj roditeljske kuće. Ovdje nalazi mladi čovjek priliku za igru i šport, za razgovor među drugovima, koji isto misle i jednako su stari u slobodno izabranoj zajednici, ovdje će mu biti pružene mnoge pomoći, koje pomažu da se prijeđe preko teškoća u godinama sazrijevanja.

Ovdje ima k tomu uzor čovjeka, na kojega se ugleda. Iskustvo potvrđuje, da mladić mnoge vrednote shvaća, samo preko osobe, do koje on drži, da od vođe, koji je nekoliko godina stariji, mnogo toga, kao samo po sebi razumljivo, prima, protiv čega se kod kuće opire.

Zajednica istomišljenika može mu biti jaka moralna pomoć u školi i zvanju, gdje često dolazi zajedno sa drugovima, posve drugog mišljenja. Zajednička omladinska vjerska djelatnost može mnogo značiti. Mnogi ljudi danas zahvalno priznaju, da ih je katolički školski savez usprkos indiferentne roditeljske kuće oblikovao za prave katolike.

Djetetu jedincu, koje je kod kuće samo među odraslima, grupa može osobito mnogo dati. Ovdje se klešu uglovi i bridovi značaja, ovdje dijete nije glavna osoba, ovdje se treba uključiti i potčiniti zajednici, njezinim zahtjevima se podrediti. U grupi on ili ona uči mnogo, što će kasnije biti potrebno, da se u narodnu zajednicu uključi.

A kada mladi čovjek smije neko vrijeme biti vođa mlađim drugovima, uči mnogo vrijednoga za sada i kasnije: obvezu, da sam ispunjava ono, što od drugih zahtijeva; usrećuje svijest, da smije drugima davati i pomoći; spoznaje, da je teže ispravno zapovijedati, nego slušati.

Nedjeljom je kod nas dosadno.

Tako kažu, gotovo doslovce mladići, kada se veli da nedjelja prije svega pripada obitelji. Oni provode svoju nedjelju rado izvan obitelji. Jedno, sa velikom pomnjom nedavno provedeno ispitivanje, dalo je slijedeću sliku: Nedjelju su provodili sa roditeljima 8 procenata, sa roditeljima izvan kuće 13 procenata, sami u kinu 16 procenata, na športskom igralištu aktivno sudjelujući ili kao gledaoci 35 procenata, sa omladinskom organizacijom ili drugovima usput 23 procenata, na ostalim zabavama izvan kuće 5 procenata. Žalosno je i opasno malen postotak onih, koji su nedjelju provodili sa roditeljima u obitelji.

"Kod nas kod kuće nedjeljom nema ništa!" Da li doista leži samo na djeci da bježe iz kuće? Ne bi li roditelji morali mnogo više učiniti, da se obitelj nedjeljom nađe zajedno? Treba li očekivati da će se 13-godišnjak kroz dvije do tri godine nedjeljom još osjećati ugodno kod kuće, koji ovako opisuje očevu nedjelju: "U nedjelju ujutro moj otac ide u 11 sati na zadnju Misu. On dugo spava, jer kroz tjedan mora rano iz kuće. No tada počinje! Cijela obitelj je uzrujana. Ovdje mu nedostaje dugme od ovratnika, tamo još nešto traži, naglo izlazi kroz vrata, da još pravovremeno stigne. Iza Mise pije pivo ili ide na koji sastanak, često dolazi kasno kući, kad smo mi već jeli. Poslije podne otac većinom spava. Oko 5 sati ustaje i ide u gostionu na kartanje. Kada dolazi kući ne znam."

Ne zabrinjuje li i to, da se i mladi ljudi iz posve uređenih obitelji nedjeljom i večerom - zajednička obiteljska večer boluje od zajedničkih patnja - izvlače iz obitelji? Ugodan čas užine u nedjelju poslije podne, večernji obiteljski stol sa majkom, koja krpa čarape i ocem, koji čita novine, može biti slika mira i domaće sigurnosti - mladi ljudi traže više. I nedjeljno poslije podne mora biti pripravljeno. Jaka veza dolazi od zajedničkog sviranja, što dakako predviđa nadarenost, marljivost i pravu ljubav za glazbu. No svakoj obitelji su date dvije mogućnosti duhovne povezanosti, zajedničkog snalaženja i sklada: prvo redovita (ali rijetka) zajednička lektira znamenitijih pjesama, pripovjedaka, životopisa; drugo, zajednički razgovor, najbolje o dnevnim doživljajima djece kao i roditelja, polako prodirući k temeljnim pitanjima života; jedva nešto drugo dostiže zajednicu stvorene snage ovakove, koji puta vedre, češće ozbiljne zabave. Ona je ujedno škola misli i odnosa među ljudima - a nedjelja je pravo vrijeme za to!

Prije nekoliko godina čitao sam zgodan članak pod naslovom: "Otac je počeo". Tu dolazi jedan otac u nedjelju ujutro iz crkve, gdje je župnik kako se čini propovijedao o obitelji. Svakako, otac je odlučio: "Kod nas će se danas početi". Kod objeda pita usput svakoga o planovima za poslije podne. Najstariji želi posjetiti prijatelje; kćerka želi ići plesati; 15-godišnjak na nogometno igralište; a majka, na brbljanje uz ka-

vu. Otac je htio ići kuglati, ali ne htijede to reći, već odlučno izjavi: "Danas ostajemo svi kod kuće!" Pošto se na mjesto zabrane mora postaviti nešto bolje, prvo se najmlađeg pošalje da kupi kolač. Tada počne dugi razgovor, tako živahan i obilan da mladež navečer izjavi: "Oče, tako će biti svake nedjelje". Otac, koji se u to sasvim ne pouzdaje, reče razborito: "Najprije jedanput mjesečno".

Ipak - jedan otac je počeo.

Najljepši sat tjedna.

Pod najljepšim satom tjedna, smatra se zajednički obiteljski sat subotom na večer. Upravo zato, što je obitelj danas tako malo skupa, trebala bi si bar ovaj sat kroz tjedan uzdržati.

Kako se dade urediti jedan ovakav obiteljski sat? Subotom navečer, kada završava tjedni posao, priprema za nedjelju je završena, sjednu roditelji sa svojom djecom za obiteljski stol. Otac čita Evanđelje sutrašnje nedjelje -najstariji ga može kod te zajednice zamjeniti - i nadoveže nekoliko misli kao tumačenje evanđelja. Tada se on sam ili majka osvrne na prošli tjedan, dobra prilika, da se izglade mali nesporazumi ili nesloge. Ako su djeca starija, tada roditelji možda dopuštaju u njihovim brigama. I mlađi mogu biti vrlo upućeni i osjećaju se počašćeni iskazanim im povjerenjem. Čita se pismo, koje sve zanima, možda od sina, koji je vani. I djeca izvješćuju o ovom ili onom doživ-

ljaju, koji je u ovom tjednu učinio na njih poseban utisak.

U muzikalnoj obitelji nešto se između toga odsvira, jedan ili drugi pokazuje svoj napredak. Iz suvremenog životopisa svetaca, pročita jedno od djece životopis sveca, čiji se blagdan slavi u slijedećem tjednu. Sada se ugasi svijetlo, zapali svijeća pred križem i otac ili majka predmole slobodno složenu večernju molitvu. Ovdje je i mjesto za nekoliko minuta promišljanja za večernji ispit savjesti. Drugi puta mole svi zajedno večernju crkvenu molitvu, kompletorij (povečernju). Blagoslovom završavaju roditelji večernji obiteljski sat.

Neki će možda pomisliti da je ovaj sat previše ispunjen. Dakle, trebalo bi biti poticaji iz kojih bi se mogli neki izabrati. Ne reći: za to mi nemamo vremena u našoj obitelji, pogotovo subotom navečer. Tada se moraju djeca kupati, mora se prirediti nedjeljno pečenje, spremiti nedjeljna odijela. Ne bi li se moglo sa malo volje mnogo toga ranije učiniti? Pa čak, kada bi i kakav posao ostao, nije to tako loše, kao propust ovog obiteljskog sata, čija se odgojna vrijednost jedva može procijeniti. Nekoliko mladića već mi je reklo: "Ovaj sat mi je najljepši u cijelom tjednu!" (Prijedloge za obiteljski sat pruža "Katekizam obiteljskog života" od H. Mertenes).

Nedjeljom idemo svi na sv.Pričest.

"Nedjeljom ujutro idu otac i majka sa svima nama na sv.Misu. Tada idemo zajedno na sv.Pričest. Zadnje nedjelje uspio sam da kleknem uz oca na pričesnoj klupi".(Iz sastavka jednog dječaka o nedjelji u njegovoj obitelji).

Ima li ljepše slike, nego otac i majka sa svojom djecom na pričesnoj klupu? Šteta, da je rijetka! Krivica za to je djelomično pričesni "red"(strašan izraz!) u većini župa. Iz obiteljske sv. Pričesti nastala je "staleška" sv.Pričest; na prvu nedjelju muževi, na drugu mladež, na treću djeca, na četvrtu žene. Obiteljska sv.Pričest se možda još "upriliči" na velike blagdane.

Može se razumjeti bojazan svećenika, da bi bez ovog pričesnog reda mnogi još rjeđe išli na sv.Pričest. Ipak, ovaj "red" može i protivno djelovati: ne ide se zato češće na sv.Pričest, jer je samo na određenu nedjelju staleška Pričest.

Počnimo sa obiteljskom sv.Pričesti! Dobar primjer nekoliko obitelji uskoro će poučiti. Sigurno, odraslu djecu ne ćemo nikada siliti. I kada 16-godišnjak ostane u klupi, ne ćemo ga pitati za uzrok. Prije svega ne pitati: "Nijesi li se mogao pričestiti? On sam možda najviše želi, ali zaista nije mogao ići, jer je jučer navečer, usprkos dobre volje, opet bio slab.

U obitelji, u kojoj se gaji obiteljska sv.pričest i rana sv.Pričest će lakše biti primljena. Ona je, usprkos svih

opomena Papa, kod nas još rijetka. Sa roditeljima i braćom jednog će dana nalo, iza odgovarajuće pripreme, kao samo po sebi razumljivo, poći k Stolu Gospodnjem.

Tko će mi reći ISTINU.

"Roditelji ipak moraju znati da se mi s ovim stvarima mučimo. Zašto nam ne kažu dosta rano o tome?" (Jedan 14-godišnjak).

U mome vjerskom školskom tjednu već kod prvog predavanja stoji u očima dječaka jedno pitanje, koje nije postavljeno iz znatiželje, nego iz velike nutarnje potrebe: "Da li će nam i o 'tome' što reći?" To je pitanje o stvarima spolnog života.

Iza rata molio sam preko tisuću mladića i djevojaka između 15 i 25 godina, da mi jednom pošteno kažu u kojoj dobi i od koga su prvi puta čuli o tajnama života. A rezultat? 65 procenata svih mladića i 75 procenata svih djevojaka znali su najkasnije u 12-oj godini života o majčinstvu, 5o procenata mladića i 4o procenata djevojaka znali su u isto vrijeme o dostojanstvu oca. Daleko više od polovine svih slučajeva nije dakle tako, kako bi se mnogi roditelji htjeli umiriti. Moj dječak, moja djevojčica, je još "nevina", Bila bi šteta da ih se protjera iz njihovog dječijeg raja. Oni ne slute, ili ne će priznati, da se njihovo dijete možda na to smiješka, da ga roditelji smatraju

još tako bezazlenim, dok su ga stariji drugovi ili prijateljice odavno protjerali iz ovog "dječjeg raja". Nije naime potresna činjenica, da su 12-godišnjaci poučeni o Božjoj stvoriteljskoj tajni, nego da ovo znanje u mnogim slučajevima daju pokvareni stariji drugovi ili prijateljice. Pa čak, kad bi slučaj bio i povoljniji, t.j. kada bi stariji drugovi samo dalje predavali, što su sami čitali ili uhvatili, smiju li roditelji prepustiti ovu zadaću nezrelim mladićima i djevojkama? Prema mome iskustvu samo 15 procenata mladića primili su ovo znanje od roditelja, 65 procenata na ulici; kod djevojčica mogu biti malo povoljnije prilike.

A što je posljedica? Treba jednom biti jasno, što se mora događati u duši djeteta, kada ono jednog dana na ulici sazna, da roditelji čine ono, što je sigurno grijeh protiv šeste zapovijedi! U srcu djeteta mora se jedan svijet srušiti i s poštivanjem roditelja, koji "tako nešto" čine, možda je za dugo vremena svršeno.

Krajnje je vrijeme da roditelji i odgojitelji spoznaju važnost ovoga pitanja. I neka ne gura odgovornost jedan na drugoga, roditelji na školu, škola na Crkvu, a ova opet na roditelje! Svaki mora na svom mjestu prema silama podignuti nasip protiv poplave kala uličnog razjašnjenja. Ovo razjašnjenje, kao dio područja cijelog čudorednog-spolnog odgoja, prema riječima Pia XI. u njegovoj enciklici o odgoju, stvar je onih, kojima je Bog sa zadaćom odgoja udijelio i

staleškú milost: to su roditelji svećenici i odgojitelji

No većina roditelja ima izvjesnu plahost, da sa svojom djecom otvoreno govore. Mladića, koji sazrijeva, dijeli od roditelja seksualni stid. On odbija, da o tom govori sa roditeljima: "O tome ne bih nikada mogao govoriti sa mojim roditeljima!" Ove zapreke s obje strane ne treba lako uzeti, jer ovdje se radi možda o jednoj zapreki, koja se temelji na ljudskoj prirodi. Ako roditelji ne mogu ili ne će da govore, tada se moraju pobrinuti, da dijete u pravo vrijeme iz pravih ustiju čuje pravu riječ. "Ne prepustiti to, za Ime Božje, ulici ni nezrelim ljudima! Ako vi ne ćete ili ne možete, tada molite jednog svećenika, dobrog odgojitelja, ozbiljnu ženu! O načinu posredovanja kod ovog znanja ovisi veoma mnogo za lično svladavanje problema, naime da to bude sveto znanje" (Iz jednog pastirskog pisma biskupa iz Mainz-a).

Jednu zadaću si ne bi smjela niti jedna majka dati oduzeti. Naime, da njezino dijete iz njezinih ustiju dozna, kako je pod njezinim srcem raslo. Ako dijete sa daljnjim pitanjima - kod kojih teškoća tek počinje - dođe k majci: tim bolje. Inače se roditelji moraju pobrinuti, da se s djetetom u pravo vrijeme govori, ali nikakovo anatomsko - psihološko razjašnjenje, koje ide u pojedinosti! Ovakove pojedinosti ne zanimaju mladog čovjeka, naprotiv, on se srami točnog znanja ovih stvari. Dovoljno mu je od prilike shvaćanje cijelog smisla ovih

novih događaja, koji ispunjavaju cijelo njegovo biće. Uspjeh mora biti, da raste njegovo poštivanje prema roditeljima, koji smiju sudjelovati u Božjoj stvaralačkoj moći. Mladići i djevojke moraju biti na čistu s događajima u doba razvitka i mladić mora u sebi jačati čvrstu namjeru, da se hrabro bori za čisti mladenački život. Mladići ne smiju u djevojci gledati u prvom redu spolno biće, nego nositeljicu budućeg života, djevojka treba da u mladiću upozna probuditelja novog, od Boga željnog života.

Ove pouke ne će se u idealnom slučaju u jednom satu podijeliti", one će se preko godine povlačiti. Smijem ukazati na moje malo djelo "Tko će nam reći istinu? - na otvorenu riječ mladićima u razvoju." Ovdje je cjelokupno područje spolne pouke, podjeljeno na četiri velika područja: Ti i tvoja majka (majčinstvo), Ti i tvoj otac (očinstvo), Ti i tvoje tijelo (pitanje o procesu tjelesnog razvoja), Ti i djevojka (vladanje prema djevojci). Za djevojke je napisao P.Benzing O.S.B. (odgovarajuće djelo): "Tko će nam odgovoriti? - otvorena riječ djevojkama u razvitku".

Glavno pitanje, koje uzbuđuje roditelje, jest : "U kojoj dobi treba da govorimo s našom djecom?" Ovdje se ne može odrediti dan i sat, mora se najkasnije govoriti tada, kada se dijete počinje baviti ovim pitanjima. To je različito prema zrelosti i svjetskom utjecaju. Uopće seksualna težnja za znanjem kod većine djece između pet i sedam godina postavlja pitanje o majčinstvu, iz-

među devet i dvanaest godina o očinstvu. Kao glavno pravilo vrijedi: "Radije pola godine prerano, nego pola sata prekasno! Ulično razjašnjenje napada dijete već vrlo rano. Njemu uspijeva da u svim prilikama pretekne. Roditelji, koji premišljaju, da li treba da govore ili ne sa Franjom, koji će uskoro imati 14 godina, dolaze sa svojom poukom sigurno prekasno. Dječaci ove dobi običavaju već sasvim dobro razumjeti i one stvari, o kojima njihovi roditelji u toj dobi vjerojatno nisu imali ni pojma.

Nemojte reći: Ja čuvam svoje dijete! To je danas - svakako iza ulaza u pučku školu - posve nemoguće. Saučenici, uhvaćene izjave odraslih, izlozi, reklame, filmski oglasi, naslovne strane ilustriranih časopisa trajno probuđuju maštu i podražuju znatiželju. Nemoguće je život djeteta trajno nadzirati! On živi trostrukim životom. Život kod kuće vi ga poznate. Život u školi - učitelj zna više o tom. Život na ulici - što znaju roditelji o tome? Vi imate samo dva izbora: Ili da dijete pustite samo svojom potrebom i traženjem i tako izručite uličnom tumačenju, ili da mu pomognete i dovoljno rano mu date sami ili preko drugih potrebno znanje.

Neka se ne govori o "opasnosti tumačenja!" Jedan doista fini uvod u ovo pitanje nije još ni jednom djetetu škodio, nego samo jačao povjerljivu vezu prema odgojitelju. Jedna 16-godišnja djevojčica priznaje: "Sa 12 godina saznala sam veliku tajnu od moje majke. Onako, kako mi je to ona dala, ja sam dalje no-

sila i to je odredilo moj daljnji život!"

Iz djelovanja mladih ljudi osjeća dušobrižnik za mladež, uvijek opet jasno, sa kakvim olakšanjem oni prihvaćaju pomoć. Mnogi mladić mi je zahvalio, da je sada stekao posve novi stav "prema ovim stvarima", mnoga mi je djevojka dragovoljno obećala, da će kasnije ovu zadaću prema vlastitoj djeci ispuniti. Jedan 15-godišnjak je pisao: "Bio bih sretan, da sam sa 13 godina imao vašu knjižicu. Tu nam je napokon rečena istina, sada ne treba, da je tražimo na uličnim uglovima. Kada na to pomislim, kako mnoge dječake njihovi drugovi "podučavaju" tada tek znam ovu pomoć pravo cijeniti".

Napustio sam nadu.

"Kako mi se još može pomoći? Ne mogu se osloboditi grijeha protiv šeste zapovijedi. Svakog tjedna poduzimam novu navalu. Svake subote se ispovjedam. Jedan, dva dana je dobro, tada opet griješim. Poslušao sam svaki savjet svoga ispovjednika, ali ništa nije pomoglo. Kraj najbolje volje ne mogu se oduprijeti napasti. Što sam stariji, tim više klonem duhom. Rado bih se htio toga osloboditi, no napustio sam nadu." (jedan 16-godišnjak).

Spolna nevolja je nevolja onih, koji dozrijevaju. U godinama između 13-15 mnogi mladići za neko vrijeme potpadaju samozadovoljenju. Tako zvana pubertetska onanija, koja i kod djevojaka posta

je češća na daleko je proširena. Mnogi ju postepeno svladavaju, ne bez teškoća, ali drugi se time godinama muče.

Razlozi za ovo stanje, vrijedno žaljenja, djelomično leže u onome, koji dozrijeva, a djelomično napast dolazi izvana. U godinama sazrijevanja snažno izbija ono spolno, često s takvom jačinom, kojoj se mnogi ne mogu oprijeti, osobito, ako se od malena nisu naučili na odricanje, svladavanje. K tomu je mnogi naslijedio seksualnu razdražljivost od svojih predja, a koja je rasla od koljena do koljena. Osim toga i dan danas pojačava rana spolna dozrelost vrlo često još druga opterećenja. Spolna zrelost je prema prilikama prije 30 do 40 godina za dobre dvije godine naprijed prenjeta - dok duševna zrelost često hrama iza. Mladi čovjek, duševno i ćudoredno još neutvrđen sa svojom ranom zrelošću dolazi u spolnu krizu; 14-godišnjak, sa duševnom zrelošću 12-godišnjaka mora izaći na kraj sa nagonima svoga već 16-godišnjeg tijela. K tomu postoji prema mišljenju iskusnih liječnika jedinstvena veza između rane zrelosti i povišenog spolnog podražaja.

Uz to naši mladići žive u erotiziranoj atmosferi, u kojoj se mnogo toga poziva na najniže instinkte u čovjeku: reklame i moda, ilustrirani i šund-svesci, novine i časopisi, platno i pozornica, no prije svega filmske reklame. Mladić nije za stalno dorastao ovom jurišu, koji ga smućuje. I ćudoredno zdravoga će sve to očigledno obostrano utjecanje tijela i duše konačno podražiti i oštetiti. Tako je pisao jedan 15-godišnjak: "Ide li

se kroz naš grad, to se vidi čas ovdje, čas tamo na slici polugola žena. Kad sam opet zgriješio, najradije bih bio od srdžbe spalio sve ove slike i časopise, koji su ipak u prvom redu krivi mome stanju." Uništavajući djeluje često i kino, kojeg je Pio XII. iz tog razloga jednom nazvao "školom zavođenja".

K tomu dolazi zavođenje među vršnjacima, koje se često drži kao dužnost prijateljstva.

Zavođenje mladih preko odraslih, u ćudorednim zločinima strašno je poraslo! Mnogi mladići u kinu, na športskim igralištima, u vlaku, padaju u ruke zavoditelju. Što sve ne navaljuje na mlade ljude na radnom mjestu! Razgovori su starijih prema mnogim izjavama lošiji, nego onih mlađih.

Na očigled ovih velikih opterećenja stoji pitanje: "Što mi možemo učiniti, da mladim ljudima, našoj djeci, u ovoj potrebi pomognemo?" Spolni odgoj je samo dio cjelokupnog odgoja i mora biti u njega ugrađen. Mi hoćemo cijelo područje ispravno cijeniti i djetetu ispravno prikazati: "Spolno nije ništa loše, nikakvi donji svijet, nikakvo nužno zlo; ono pripada zdravoj ljudskoj prirodi. Bog je stvorio tijelom sa svim njegovim organima i službama. Spolni nagon nije ništa vražjega, a upotreba po Božjoj volji nije griješna; grijeh je samo zloupotreba."

Važan je od rana odgoj za samoodgoj! Mladić se mora oduprijeti navali svoga nagonskoga života. To on može samo onda,

ako je dovoljno rano naučen, na odricanje i u malim i po sebi bezazlenim stvarima. Gotovo je svuda odgoj danas raznježen i omekšan; to je još od većih posljedica nego prestrogi odgoj.

Važan je slobodan i vedar nazor, držanje, način života u obitelji. Zato trebamo stvarati mnogo pravog veselja! Tlačenja i samoća, nezgodne obiteljske prilike i loše školske sposobnosti tjeraju mladića često na samozadovoljavanje, na seksualnu neurednost.

Važno je i pravilo: Zdrav duh u zdravom tijelu! Hrana neka bude jednostavna. Nikakva sredstva, koja podražuju, samo rijetko slatkiši i sladoled, što je više moguće uzdržavanje od nikotina i alkohola! Dovoljan san, mnogo boravka na svježem zraku kod igre i športa. Uzor mora uvijek biti umjereni športaš, ne športski prvak, koji provodi tjelesnu kulturu na račun duševne.

Važna su tri Faustova pravila: "Odvratiti! Otvrdnuti! Raditi!" Dobro je kada mladić ima neku zabavu, koja ispunjava njegovo slobodno vrijeme, bilo da je to nogomet ili plivanje, stolni tenis ili rezbarenje, glazba ili od roditelja razumno upravljena ljubav za knjige, za veliku i znanstvenu literaturu. Ova zabavica treba da bude nešto, što od lične nevolje upravlja k općemu, k nečemu dostojnom i lijepom ili bar vedrom i zanimljivom.

Važno je uvijek opet ohrabriti. Bilo je vremena, kada se plašilo pokazivanjem na sve moguće bolesti, koje su uslijedi-

le. No strah je loš učitelj. Osim toga su tvrdnje o štetnim tjelesnim posljedicama samozadovoljenja jednostavno neistinite. Mnogo su lošije duševne posljedice: dosada, osjećaj manje vrijednosti, nezadovoljstvo, samoprijekor. Najlošiji je pak neprijatelj bojažljivost. Zato treba reći mladiću, da bolesnik ne ozdravlja na zapovijed liječnika, preko noći, premda on to želi: "Tako ti nesmiješ biti potišten, ako to preko noći ne uspijeva, usprkos tvoje dobre volje. Svaki puta, kada si se odupro napasti, to je dobit, koja ne će biti ukinuta nesretnom privolom.

Važno je znati, kako se upravo većina mladića herojski bori, kako oni to većinom uopće ne će, nego kako se oni izražavaju - to je gotovo protiv njihove volje "dolazi preko njih". Tu se može s pravom posumnjati, da li je u padu doista bio pun pristanak volje. Tako se smije takvom mladiću reći: "Ti si dotle čist mladić, dokle se svojesno hrabro boriš za svoju čistoću. Tvoje oko može jasno gledati jer je upravljeno na Krista." Na očigled misli i želja ovakovih mladića prije se može govoriti o bolesti, nego o poroku.

Često primanje svetih sakramenata, srdačno mladenačko štovanje Majke Božje, pomoći će mladom čovjeku do nove nade, da će konačno jednom biti pobjednik nad samim sobom.

Zašto ne smijem imati prijateljicu?

Ovo pitanje - kod djevojaka je to pitanje o prijatelju - čini se, da je danas od 14 godina glavno pitanje. 14-godišnjak ga postavlja još nešto smeteno i stidljivo, 16-godišnjak ga već iznosi prkosno-optužujući ("Što je već kod toga ako imam prijateljicu?"). Ako se tada natrag upita, da li on već ima prijateljicu, većina to potvrđuje. No čini se, da im pri tom baš nije ugodno.

Posljedica je rane zrelosti, da se mladići i djevojke danas već vrlo rano jedno za drugim ogledaju. Prijatelj (prijateljica) postali su za mnoge nešto samo po sebi razumljivo u onoj dobi, kada njihov djed i baka na takve stvari nisu ni pomišljali.

Jer im se stalno na to pokazuje, mora im se "ljubav" učiniti kao nešto najvažnije na tom svijetu. Pozadina i temelj svega što vide jest "ljubav". Predmet gotovo svakog filma je "ljubav", a vrlo često u njima se nalaze i scene s poljupcima. Bezbrojni romani raspravljaju kojekako o predmetu "ljubavi". Razgovor starijih kreće se o predmetu "ljubavi". To sve mora nekako poticati na podraživanje.

Kako prolazi normalan, iz vana nesmetani razvitak? Kao djeca igraju se dječaci i djevojčice isprva bezazleno skupa. Tada se odbiju. Za dječake su djevojčice "glupe guske", djevojčice govore o "glupim klipanima". No sasvim postepeno osjećaju, kada dođu u doba sa-

zrijevanja, da se međusobno privlače. Dječaku se sviđa osobito jedna djevojčica. Slijedi tiha zanesenost. Spolni zahtjev većinom još posve izostaje. Za "plahog ljubavnika" može, kako kaže Spranger, vrijediti: "Tako dugo dok je duša ispunjenja slikom obožavane, ne može tonuti u nečistoći i blatu". Misao na finu i čistu djevojku, može dati snage mladiću u njegovoj borbi za vlastitu čistoću.

Mladi čovjek mora učiti da razumije, da je još prerano za čisti, pravi i istinski susretaj zadovoljenja. Mladići i djevojke moraju prvo nesmetano da se razvijaju. Mladić treba biti potpuni mladič da postane potpuni muškarac; djevojka pak mora biti potpuna djevojka, da postane potpuna žena. Za to trebaju oboje krug svojih drugova ili drugarica. Tek tada, kada su mladić i djevojka postali ono, što po Božjoj volji treba da postanu, muž i žena, tek tada ih smije glas prirode zajedno dovesti.

Iako veza, kako se kaže, ostaje "bezazlena", ipak će se napetost između spolova istrošiti, njihova različitost će oslabiti, granice će se izbrisati. Fina uzdržljivost djevojke se gubi, ona poprima lako dječačke manire. Mladić postaje lako nemuževan, kao ženska raznježen. Zanimanje za zvanje, školu, organizaciju - za svijet trpi ili se sasvim gubi, jer je misao ispunjena osobom drugog spola.

Često ide dalje. Kako duševna zrelost ne drži korak sa tjelesnom ranom zrelošću, dolaze mladi ljudi u prilike,

kojima još duhovno nisu dorasli. Spolni nagon mami i goni uvijek. Kod nekih mladih ljudi je već do zadnjeg došlo, a da to roditelji nisu slutili. Mnogi je sjedio predamnom sa suzama u očima: "Mi ipak nismo htjeli ništa loše, kako je moglo tako daleko doći?"

Za razvitak je najbolje iskreno ophođenje u obiteljskom krugu. Braća pozivaju svoje prijatelje i prijateljice, time se uči poznavati, i nestaju mnoge ilužije. No ako stariji sin upozna djevojku, tada je puno bolje, da se oni tu i tamo nađu u obiteljskom krugu, nego da se u "pokrajnim ulicama guraju". Blago mladiću, koji i tada ide majci pun povjerenja i koji se ne mora bojati, "da će ga napola dotući". Tako mi je pisao jednom jedan 18-godišnjak. U svakom slučaju treba strogo zapovijedati: tjelesna uljudnost!

Mladić treba načelno svaku djevojku da promatra očima kršćanskog brata. U njegovom životu smiju samo dvije žene zapremati mjesto: njegova majka i majka njegove djece. Djevojka pak neka čuva nježnu i finu suzdržljivost prema mladiću. On treba da je vidi, kao sestru, najčišću od svih žena. Oboje treba da znaju, da je nešto divno, ako na vjenčano jutro smiju jedno drugom pogledati u oči i ako mogu reći: "Ti si prvi čovjek, kojemu sada svoju cijelu ljubav darujem!" Ako mu pak jednom postane teško odreći se onoga, što si drugi priušte, ta da neka moli za onu, koja će po Božjoj volji postati jednom njegova žena. Djevojka neka misli na onoga, kojega će

jednom njezina djeca nazivati ocem.

Još jedna riječ o plesu! "Oglasi za plesne tečajeve!" tako mi je pisala nedavno jedna majka, "sipaju danas već 14 i 15 godišnji u kući." Problem plesa je u biti problem susreta spolova. Vrlo uski i tjelesni susret, koji za mnoge mladiće pojačava spolnu napetost, pod kojom već dosta trpe. Za djevojku pak ples znači provalu novog svijeta. Stoga ne prerano u plesni tečaj! Kod veće zrelosti dolazi još plesni tečaj dosta rano. Ne smijemo nepažljivo proći pokraj riječi iskusnog psihologa Eduarda Sprangera: "Plesni sat može biti još itekako familijaran i bezazlen, ali na mladež rijetko djeluje korisno, jer on upravlja njihovo častoljublje na pravac, za koji još uvijek ima vremena, kada se jednom postane samostalan čovjek. Poznam mnoge, koji su kroz "sretne plesne časove" i ljubavi ostali bez najboljeg u svom razvitku. Za djevojke je opasnost manja. One su ovdje mnogo više u svom biološkom elementu." Nikakva diktatura razreda: cijeli razred sudjeluje! Kada sam na to jednom upitao nekog višeg trećoškolca, koliko ih je doista, bio je tihi odgovor: "Zapravo" samo pet od trideset.

Imenovati određenu dob za ples, nije lako. Iskusni pedagozi ukazuju na to, da kod učenika više škole plesni tečaj ne bude prije predzadnjeg razreda gimnazije, kod djevojaka dvije godine ranije.

Na ova pitanja: Roditelji međusobno, roditelji i djeca, muž i žena, obitelj u modernom vremenu, socijalnom i društvenom životu; - daje na jasan, svima razumljiv, pobuđujući način uputu i savjet nova, ilustrirana, zorna i vedra knjiga, sa 388 stranica, "Lexikon za zaljubljene" (ABC braka od Consilia Maria Lakolta).

Ogledalo roditelja.

"Kada se otac osobito vedar vrati kući sa posla, koji puta poviče: "Svi na stupite na odgojni sat!" Tada posjedaju roditelji i mi djeca oko stola, pa jedan za drugim bude ispitan, pri čemu se otac veseli svome vlastitom pedagoškom umijeću: uvijek je to vrlo velika šala, premda pri tom mnogo jedan o drugom naučimo" (jedan 17-godišnjak).

To je dakako nešto neobičan otac; ni ne može, ni netreba svaki pred obitelji da tako slobodno sebe i svoj odgoj "izloži raspravljanju". No jedno se ipak može naučiti od ove obitelji, od ovog oca: kako je vrlo važno, da se u vezi između roditelja i djece postepeno nađe i uzdrži sklad slobode i autoriteta!

Nekada je bio otac nepobitno i razumljivo "gospodar u kući", upravo autoritet. Jedva se majka i pitala, a osobito ne djeca, "zašto" i "čemu" iza njegovih odluka, želja, naloga. U ovom dugotrajnom "patriarhalnom" razdoblju bila je i obitelj, još mnogo više nego danas, socijalna, gospodarska, društvena cjelina. Svaki član je bez pitanja ispravno upoznao, vjerovao u nju, poštivao tu materijalnu, duhovnu, vjersku i životnu zajednicu, "obitelj", kao zajedni

cu koju je Bog htio. Muž i otac vidio je ali i sve dužnosti, brige, zadatke, koji su povezani sa njegovom službom. On je vladao svima, ali se i brinuo za sve daleko preko zrele dobi. Danas, kada po pravilu obitelj nije niti gospodarska niti socijalna zajednica, koja seže preko zrele dobi djece, da može biti, dolazi se odlučno na to, da roditelji (prije svega otac), isto tako stvaraju na jednoj strani pravi autoritet, kao što na drugoj strani odgajaju i dozvoljavaju za slobodu i samostalnost. Uvijek će se u pravoj obitelji morati zapovijedati i slušati, ali danas još više nego ranije mora tu biti i razumijevanje i nevidljivo vodstvo k neovisnosti. Autoritet bez slobode postaje diktatura, sloboda bez autoriteta postaje anarhija. To vrijedi, kako u državi i društvu, tako prije svega u obitelji.

A sredstva u odgoju k slobodi? Glavna sredstva su iskrena naravnost u doticaju s djecom, a kao posljedica toga sve veće prijateljstvo s njima!

Kako često moram majci, ocu, koji se tuže na sina, kćerku i dolaze k meni za savjet i uputu, sa uljudnim opisivanjem citirati staru poslovicu: "Jabuka ne pada daleko od stabla". Koliko roditelja ne spoznaju ili bar ne dovoljno jasno, da su njihova djeca ipak uvijek njihovo vlastito "ogledalo", ne samo u odlučnim "prirođenim svojstvima", u karakteru u odlukama kao i u pogreškama, nego i u manje važnim "stečenim svojstvima". Ako otac ili majka ovu temeljnu istinu dostatno ne shvate, tada može lako doći prvo do nesporazuma, a kasnije do otuđenja između njih

i djece. A ipak ima protiv ove opasnosti uspješan lijek. Za roditelje on znači: "Više biti, nego se činiti"; drugačije rečeno: pred djecom se ne postaviti, ili svakako samo rijetko, iza katedre autoriteta, premoći, sveznanja, prava pod svaku cijenu. Djecu dakle na vrijeme pustiti da upoznaju, da su i roditelji slabi ljudi, koji griješe; sa djecom upravo (a naročito, kada su u dobi razvitka), o ovoj činjenici i njezinim često neuklonjivim posljedicama govoriti.

Potrebna posljedica iz držanja je: uljudnost! Tvrdi, vrlo često bez ljubavi i surov ton među braćom gotovo uvijek je posljedica manjka u načinu između roditelja i roditelja prema djeci. Prava uljudnost-a samo se ona ovdje podrazumijeva-dakako je nešto drugo nego sipanje šećera preko tvrdog kruha svagdašnjice; ona je izraz istinski osjećanog poštovanja pred čovjekom. Ako roditelji ništa ne nalažu bez "molim" i nijednu učinjenu uslugu ne puste bez "hvala", time oni već ne čine ništa nevažnoga za svoje potomstvo.

Majke neka još više, nego očevi mole Boga, da njihova djeca prema njima uvijek mogu biti iskrena. Kako da se ova želja srca ispuni, ako roditelji sami djeci češće (hotimično ili ne) nešto "odigraju", ako njima samima nedostaje naravnosti, a time sposobnost za priznanje pogrešaka, neuspjeha, ponovnih pogrešaka.

A to vodi k drugom, veoma važnom savjetu za roditelje, koji sam i ja stekao bogatim iskustvom. Nije uputno, da se mladićima i djevojkama između 13 i 17 god. uljepša teret njihovih godina, koji nipo

što nije lagan, a k tome tisućostruke te
škoće u samom čovjeku i među ljudima; re
cite i pokažite na primjerima, da život
nije vječna svetkovina, da se u njemu mo-
že snaći samo marom, mukom, samoodricanjem.
Govorite često o teškim i veselim doga-
đajima u blizini i daljini o smislu op-
stanka i glav. problemima sadašnjice, da
bi djeca preko vas, a ne preko stranih do
znali sve ono, što čini sliku ljudskog
života u naše vrijeme!

Mnogi se roditelji ovdje previše o
slanjaju na školu. No škola-čak gimnazija-
daje danas i u dobrom slučaju samo zna-
nje. Oblikovati značaj, stvoriti sliku o
svijetu, to je šta više zadaća roditelj.
kuće, obitelji, oca i majke. I to je iteka
ko dobro-kada se ovu istu tako tešku i
tako lijepu službu pravo shvati. Tada, da
kako samo tada, obitelj će biti djeci da
leko preko doba razvitka i u životu ne
samo drago i trajno utočište, nego i pra
vi postojani uzor.

I na kraju još jedna mala opomena:
Oče i majko, ne zaboravite nikada, da k
složnom savezu vjere, nade, ljubavi u obi-
telji pripada i četvrto-vedrina! Ne mislim
samo veselost, raspoloženje za šalu, nego
ona prava radost srca, koja vrlo dobro po
zna žalost i brigu: tihi humor kao načelo;
ono, što su stari nazivali serenitas. Ova
vedrina kao krepost i držanje ne dolazi
dakako samo iz volje i karaktera-ona tre
ba i milost, da bi roditelji i djeca bili
ono, što se lijepo kaže:

VESELI U BOGU!

==++==

S a d r ž a j

Predgovor.....	1
O razumijevanju naše odrasle djece	3
Kad se svako pismo otvara.....	7
Ne smijem nikada u kino.....	1o
Zašto ne dobivam đeparac?.....	11
Moji roditelji nisu složni.....	13
Otac ne ide više na ispovijed.....	14
Moji roditelji se hoće rastaviti..	15
Mog brata predpostavljaju meni....	18
Ta ja sam samo djevojčica.....	19
Uvijek me uspoređuje s Ivanom.....	22
S ocem se ne može govoriti.....	23
Dragi Bože, daj da budem kao otac..	25
Bojim se očevog povratka.....	28
Majka me još smatra malim djetetom	29
Kao da sam otac.....	32
Što očekujem od svoje majke?.....	34
Mi kod kuće nikada ne molimo zajed nički	37
Bez njihovog blagoslova ne idem ni kada u krevet.....	4o
Ja još imam svoju krsnu svijeću...	41
Ne mogu se sabrati.....	44
Moram ostati u gimnaziji.....	46
Sramota je biti svećenik.....	48
Ćuška ne nije obratila.....	51
Udarila me pred mojim prijateljem	54
Za kaznu ne smijem u organizaciju	56
Nedjeljom je kod nas dosadno.....	58
Najljepši sat tjedna.....	6o
Nedjeljom idemo svi na sv. Pričest	62
Tko će mi reći istinu?.....	63
Napustio sam me.....	68
Zašto ne smijem imati prijateljicu?	73
Ogledalo roditelja.....	77

++++++